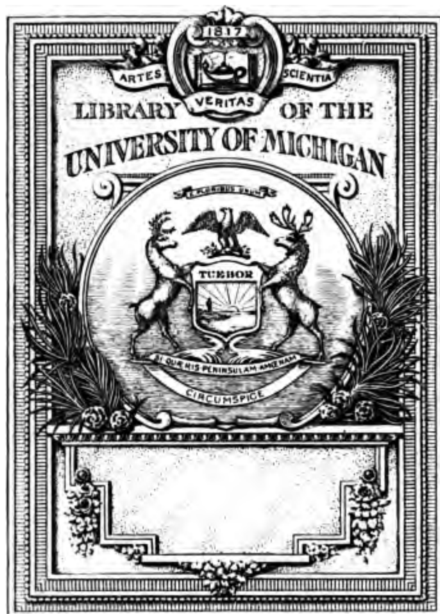

1817
ARTES
SCIENTIA
VERITAS
LIBRARY OF THE
UNIVERSITY OF MICHIGAN
TUEBOR
SI QUÆRIS PENINSULAM AMŒNAM
CIRCUMSPICE

IMAGO

INCLYTÆ

IN TRANSSYLVANIA

NATIONIS SICVLICÆ

HISTORICO-POLITICA.

EX

PROBATISSIMIS HISTORIIS,

ET CVMPRIMIS

LEGIBVS PATRIIS,

ATQVE

COMITIORVM DECRETIS,

SIVE

ARTICVLIS DIAETALIBVS,

ADVMBRATA.

Jozsef AVCTORE

JOSEPHO BENKÖ,

SOCIETATIS SCIENTIARVM BATAVO-HARLEMENSIS MEMBRO.

Eduard ...

CIBINII & CLAVDIOPOLI,

Typis Martini Hochmeister Dicast. Typogr. & Bibliop. Privil. Anno 1791.

Die 5. Maj 1791 Claudiopoli, Imprimatur.

C. JOANN. NEP. ESTERHAZY mpr.

CONSPECTUS OPUSCULI.

CAPUT I.

CAPUT II.

CAPUT III.

CA-

CAPVT. IV.

IMAGO NATIONIS SICVLICÆ.

CAPVT I.

DE ORTV, NOMINE, & PROGRESSV SICVLORVM.

§. I.

Transsilvaniam equidem a compluribus diversæ originis Gentibus inhabitari, Orbi Erudito sic satis notum est: ex iis tamen nonnisi Tres sunt Nationes quæ jure Civitatis gaudent nempe Hungarica & Siculica Originariæ ac hæriditariæ, nec non Saxonica ab antiquo legetenus inter Status recepta. Ceteri vero Populi, qui una cum ipsis majore vel minore numero Provinciam incolunt, *advenarum* solummodo indolem ac rationem habent, & *Nationum Toleratarum* nomine veniunt.

1. Extranei, sive publicis Comitiorum votis, sive jure uxorio, in numerum Patriæ Nobi-

lium, titulo *Indigenarum* relati; uti etiam Perſonæ Nationum Toleratarum, ex ignobili ſtatu aliquando exemtæ, *Nobilitatis Hungaricæ* prærogativa, qua non eſt prorſus deterior *Siculorum*, gaudere apud Transſilvanos cenſentur.

2. *Nationes Toleratas*, uti ſunt *Valachi*, *Armeni*, *&c.* dico pro *Advenis* reputari, ſenſu *Iſidori*, poſt Chriſtum natum a. 620. Epiſcopi Hiſpalenſis, Hiſtoricique & Grammatici latini, qui differe inter *Inquilinum* ac *Advenam* docet, dum ſcribit: Inquilini *enim ſunt, qui emigrant, & non perpetuo permanent.* Advenæ *autem incolæ adventitii perhibentur, ſed permanentes.* Ex his enim apud Transſilvanos Nationibus, aut *jure civico*, ſive prærogativa Liberorum Oppidorum, gaudent, uti *Armeni*; atque adeo Provinciam haud deſerunt: aut *ſubditi* ſunt, vel Imperanti, vel Dominis Directis (*Terreſtribus*), ut *Valachi*, exceptis paucisſimis; propterea que illi, ceu vernæ, poteſtate ex Patria emigrandi deſtituuntur.

§ II.

Has inter Inclitas *Tres Nationes* Transſilvanicas, politico licet ordine *Siculica* ſecunda ſit; utpote, in publicis provinciæ tabulis, inter *Hungaricam*, quæ prima,

ma, & *Saxonicam*, quæ tertia eſt, a multis ſeculis collocata: antiquitate nihilominus utrasque profecto centenis aliquot annis, ab hæreditaria ſua in finibus Transſilvanicis poſseſsione atque habitatione, plurimum vincit.

Saxones etenim, Germanicæ proſapiæ Natio, circa annum nati Salvatoris 1142, e Saxonia maximam partem, ſed & Flandria, ac, ut autumare licet, aliis quoque regionibus; a Geyza II., Hungariæ Rege, in Transſilvaniam ſunt evocati & admiſsi, atque jure Civitatis donati.

Hungari vero Transſilvani, ejusdem cum Hungariam colentibus originis, anno 862, aut paulo poſt, e Scythia aſiatica in Daciam, hoc eſt, Moldaviam, Transſilvaniamque, & harum viciniam adpulerunt; ac poſt ſumtam hic quietem in Hungariam anno 889 pedes promoverunt. Sed

Siculi, vera Hunnorum Attilanorum progenies, ab anno circiter 376,

quo eorum Majores Transſilvaniam, adjacentesque regiones, ſuæ armorum jure poteſtati ſubjecerant, avita his in oris poſseſsione, multo per tot ſecula ſangvine retenta, potiuntur.

1. De *Saxonum*, tempore Geyzæ II., qui ab anno 1141, ad 1160, faſces Regni Hungariæ tenuit, in Transſilvaniam adventu, atque conditione. plenum perhibet teſtimonium, *radicale* Nationis *Privilegium Andreanum*, ab Andrea II. Rege Hungariæ, a. 1224. ipſis indultum, ac nonnullis etiam Hiſtoriis patriis inſertum.

2. *Hungarorum* ſimiliter & *Hunnorum*, atque adeo Siculorum etiam, in Transſilvaniam & conterminas plagas circa dicta tempora ingreſsum, præter Scriptores Byzantinos, non obſcure teſtantur cunctorum ferme Regnorum Europæorum Annales; luculentius vero Hiſtorici domeſtici: ſed luculentiſsime ac copioſiſsime horum etiam omnium, ex evolutis innumerorum Auctorum voluminibus, Doctiſsimus *Georgius Pray*, in *Annalibus veterum Hunnorum*, *&* *Hungarorum*, item *Diſsertationibus Hiſtorico-Criticis*; utut de Siculorum origine Viro oculatiſsimo a vero, ut inferius commonſtrabitur, vehementer aberrare contigerit.

3. Fun-

3. Fundamenti loco omnibus iis, quæ in sequentibus dicentur, multo facilius intelligendis, inserviet, si præoccupando connotabimus, ternos consangvineorum Hunnici generis Populorum ad has oras adventus, scilicet, *Hunnorum*, *Avarum*, ac *Hungarorum*. Sic itaque

a. Hunni, Japheti posteri, quos Caucasum montem accoluisse, indeque multis itineribus Mæotin versus progressos, Historicorum oracula testificantur, circa annum 376, in *Daciam* pervenerunt, eamque subjugarunt; hinc paulo post ulterius ad occidentem progressi, *Jazygiam* subegerunt; & demum a. 378 potiorem *Pannoniæ* partem occuparunt. Ex his tandem oris varia atque cruenta bella pluribus Europæ regionibus, occasum ac meridiem versus sitis, inferentes, diversis earundem terrarum populis per integrum prope seculum dominati sunt: donec, videlicet, defuncto Attila, Duce eorum famosissimo, & filiis ejus ob imperium inter se dissidentibus, fracti intestinis tumultibus Hunni, e cædibus superstites, ditione ejecti atque repulsi sunt; paucis eorum, quorum posteri sunt *Siculi* hodierni, in Transsilvania remanentibus. Hunni hi apud Scriptores nominantur etiam *Chuni*, *Urgi* & *Ugri*: immo auctore Evagrio, Lib. 3. cap. 2. olim *Massagetæ* quoque dicti fuerint.

rint. Nomen vero *Hunnorum*, quorum idiomate multa lingvæ hebrææ vestigia deprehenduntur, non inepte Philippus Melanchton ab hebraico *Chanab* sive *Hana*, quod castra metari, item in difixis domiciliis vel tentoriis habitare, significat, deducere nobis videtur: quod Hunni, in possessis successive locis, fixis laribus probabiliter usi fuerint; cum plerique alii Scythiæ habitatores, stabilibus sine sedibus, fugientibus similes, curribus & carris de loco in locum circumiverint. Et profecto *Hon* sive *Honn* hodieque lingva hungarica *domi*, hinc item *Honnos* (a quo non procul *Hunnus* abest) *domi se retinentem*, ex his denique *Hannya*, *habitationem* significat.

b. Avares, Hunni similiter genere, secunda vice ex Asia septemtrionali ad has oras delati sunt. Scilicet, hi ad extremum ultra Volgam fluvium agentes, a vicinis pressi incolis, circa medium seculi VIti Europæ adpropinquarunt, & cum reliquiis Hunnorum ex Europa depulsis (*not*. b.), ceu tribulibus suis, in unam gentem coaluerunt. Deinde anno 553 sub Duce suo *Chagano*, foedus perpetuum cum rege Longobardorum *Alboino*, bellum adversus *Cunimundum*, Gepidarum regem, gerente pepigerunt, & ex eo, devictis Gepidis, Dacia potiti sunt. Postea vero, evocatis a. 566 ex Pannonia

in

in Italiam a *Narsete* Longobardis, Panno-niae quoque potioris possessionem a. 568, ex percusso foedere, adepti sunt. Has itaque terras, sub gentilibus suis Principibus, potenter tenuerunt, usque annum 803, quo a Carolo Magno victi sunt in Pannonia, & Regibus Galliae subditi, quoad Hungari ex Asia boreali advenientes, & Avarum fratrum societatem ineuntes, a. 889 jugum gallicum excusserunt. Annales eruditissimi *Dessericii*, de Avaribus, magno cum fructu legi possunt. Quod demum adtinet ad *Avares* nomen, id quod hunc populum a proprii regis adpellatione obtinuisse putat *Diaconus* de Gest. Longob. Lib. I. c. 27. probabilius a munimentis suis in Hungaria structis, quae patrio sermone *Város* & cum articulo a' *Város* dicebant, a Germanici vero sangvinis hominibus *Rhingi* sive *Ringi* (a *Ring*), hoc est, circuli vocabantur, adepti fuerint. De his sepimentis jucundum est audire Clariss. *Joannem Severini*, *Commentationis Historicae de veteribus Incolis Hungariae cis* (nobis ultra --) *Danubianae* cap. 6. sequenti modo scribentem: „ *Monacho S. Galli & Aventi-*
„ *no* scriptoribus: Terra Avarum novem
„ circulis (Hringis vel Ringis) cingebatur,
„ tutandi causa factis. Ambitu suo 30 cir-
„ citer milliaria occupaverat Ringus. Se-
„ ptus erat aggere militari, seu fossa. Por-
„ ro crebri stipites, truncique abiegni, quer-

„ ni, fagini in terra defixi erant. His item „ contrarii jungebantur e regione vicenum „ pedum intervallo; id ubi aut salicibus „ constratum limove completum erat, ce- „ spitibus integris contegebatur. Latitudo „ itaque hujuscemodi sepimenti (Rhingi) „ extendebatur 20. pedibus, todidem alti- „ tudo eminebat. Obseri solebat utrinque „ hoc genus valli salicibus, ulmis, popu- „ lis aliisque, quae putatae propagine sar- „ ciunt locum senescentium. Portas habe- „ bant perangustas. Intra hosce aggeres, „ ita vici & villae erant locatae, ut de ali- „ is ad alias vox humana posset exaudi- „ ri. „ Conf. *Pray Annal. Avar.* p. 279. 280.

c. Hungari, Graecis Scriptoribus *Turci* saepe dicti, Hunnici itidem sangvinis populus, tertia vice e Scythia Asiatica, perplurimarum gentium matre, septem, ut creditur, Ducum signa sequuti, a. 862 in Moldaviam & Transsilvaniam nostram adpulerunt, eodemque anno *Arpadum* suprêmum Ducem elegerunt. Sumta in Dacia quiete, a. 889 ad Tibiscum ac Danubium pervenerunt, unde bellicae fortitudinis & formidinis fama totam mox Europam impleverunt *Svatoplucum* devicerunt, &c. sicque cum fine seculi noni, se in Hungaria penitus stabiliverunt. Has in res, praeter Thuroczi-

um,

um, Bonfinium, Timonem, Prayum, &c. vid. laudati *Severini* Comment. Hist. Cap. 8. Vnde vero nomen *Hungarus*, lingva vernacula *Magyar*, & plura alia Hunnis Hungarisque, adtributa fuerint, nunc non disquirimus. Legi autem de hoc argumento possunt lusus etymologici, quos habet *Otrokocsius* in *Originibus Hungaricis*, item *Bebamb* in *Notitia Hungariæ*, aliique passim.

Hoc tamen unum monemus, mirum non esse, *Hunnos* æque ac *Avares*, *Hungaros*que, diversarum Nationum idiomate diversissime fuisse nominatos: quum hodierno etiam more idem eveniat; sic, e gr. qui latine loquentibus *Germanus*, nec non *Teuto* & *Alemannus* vocatur, idem Hungaris *Nemet*, Gallis *Allemand*, Judæis *Aschenazi* (ab *Aschenaz*, nepote Japheti, Gen. X. 3.), Valachis *Niámtz*, propria vero sua lingva *Deutsch* sive *Teutsch* nuncupatur.

§ III.

Prout igitur rei totius de Siculorum origine seriem e probatissimis Scriptoribus discimus, *prima vice* (§ II. *not. 3 a*). Hunni Septemtrionales, a Tataris pressi, e Scythia Asiatica Europæ pedetentim adpropinquantes, Volgamque flu-

vium transmittentes, victis, domitis, ac demum in armorum societatem admissis Alanis, sedes eorum, quae a Volga ad Tanaim porrigebantur, insederunt: ubi aliquamdiu morati, quum in tantum essent aucti numerum, qui in sterili illa regione commode consistere minus posset; conscripto decies centum & octoginta millium exercitu, Duce Balambere ex Familia *Kádár*, Tanaim a. 374 superarunt. Hinc per orientales Europae fines progressi, in *Daciam* quae *Moldaviam*, *Valachiamque*, *Transsilvaniam* item, & *Hungariam* usque Tibiscum complectebatur, a. 376 irruperunt; eamque totam, devictis, non tamen deletis, priscis incolis *Gothis* ac *Gepidis*, quorum sub nomine ac potestate minores etiam, uti erant *Daci*, *Getae*, *Romanique* rustici, velabantur Nationes, eum in modum ditioni suae subjecerunt, ut cum memoratis habitatoribus, sibi deinde servientibus, una colendam possiderent, magna nihilominus parte Gothorum ultra Danubium, cum Ducibus seu Regulis suis, *Phritigerno* & *Alarico*, pulsa.

Ulterius tandem his ex oris Hunni pedem ac arma promoventes, *Jazygum* Sarmatarum five *Metanaſtarum*, Sclavici generis populi, terram, Tibifcum inter & Danubium ſitam, a. 377 ſubegerunt: ubi temporariam quidem ſibi habitationem fecerunt, ſed Sclavos, tributo alioquin ſubjectos, ſedibus ſuis non ejecerunt. Neque ſic quieti, hoc eodem vel ſubſequente anno, trajecto Danubio, Pannonia quoque, *diverſarum gentium diverſorio*, cui dictum flumen a borea & oriente limites ponit, potiuntur; ibique, poſtquam Gothis in Thracia conjuncti adverſus Romanos, ab his victi a. 379 fuerant, bellum præcipuum, ad urbem Potentianam, primam in Panonia Romanorum Coloniam, non procul forte Buda diſsitam, a. 380. tanto impetu committunt, ut ex Hunnis 125000 Romanis autem 210000 cecidiſse perhibeantur. Hunni prcinde, conſerto hoc & minoribus præliis, poſitaque interim in Dacia ſede habitationis, dominatu item in Jazygia & Pannonia ſtabilito, rei agrariæ ac pecuariæ ſeſe addicere diligentius occeperunt, & Rempublicam inſtituerunt.

1. Ba-

1. Bálambere a. 387 vita functo, sequentes successerunt *Duces*, regia potestate pollentes, atque ideo *Reges* etiam *Hunnorum* a Scriptoribus adpellati.

2. Charaton, usque annum circiter 400.

3. Uldinus, alias *Uldin*, *Huldin*, & *Uldes*, quem Stilico adversus Radagaisum in Italiam acciverat, a. 411.

4. Bendegucz, sive *Bendegucz*, Græcis *Mundzuchus*, Filius Bálamberis, qui a. 426 magnam Hunnorum manum, duce *Rugila* (Rua, Roila) ad obsidendam Constantinopolim, contra Theodosium mittit: ubi coorta tempestate, Rugilas fulmine tangitur; maxima vero Hunnorum pars peste subsecuta consumitur.

5. Octar sive Uptar, & Ruas, fratres Bendeguzi, eidem a. 428 succesere; sed a. 431 Octare mortuo, tota imperii moles in Ruam recidit.

6. Ethele Hunnis; Latinis, Græcisque Auctoribus *Atila*, *Attilla*, & *Attila*,

tila cum fratre germano Buda five *Bleda*, Bendeguzi filii, a. 434 regni poſseſsionem adierunt: quorum Attila, qui a. 445 fratrem Budam peremit, quanta cum ſuis Hunnis, & adſcitis ſæpe ad arma Gepidis, reliquisque populis ſubjugatis, in oriente ac occidente bella gesſerit, quantumque graſsatus fuerit, peregrinus in Hiſtoria ignoraverit. Illo a. 454 mortuo, tres ejus filii ſuperſtites faſces imperii Hunnici obtinuerunt, videlicet, ætatis ordine:

7. **Ellak**, vivo patre Acatirorum Rex ad Pontum Euxinum; **Dengizics**, aliis *Denſices*, & **Irnach**, quorum ſeorſim regnandi libidine ac diſsidio in occaſionem arrepto, gentes, quæ Attilæ paruerant, jugum Hunnicum excuſserunt. *Ardaricus*, Gepidarum Rex, primus fuit, qui, cæſo in Pannonia Ellako, triginta circiter Hunnorum millia peremit, Daciamque & Iazygiam Gepidarum poſsesſioni ſubjecit. Tum Gothi quoque Pannonia potiti ſunt. Poſt Ellakum *Dengizics* Hunnis præfuit, qui a. 455 cum Gothis ad Sirmium, anno vero 457 cum Ro-

manis

manis infelicia bella gefsit. Anno denique 469 *Dengizich* ipfe, collectis Hunnis fuperftitibus, qui a Gothis victi circa Danubii oftia perftiterant, duxit adverfus Gothos, extremam fortunam periclitaturus: fed victi ad Bafsianam, Pannoniæ Civitatem, inglorii pulfi funt, cumque per Thraciam pars eorum maxima Pontum verfus rediret, in *Anagaftum*, militiæ Præfectum inciderunt; a quo Dengizich cæfus eft, caputque ejus (tefte Marcellino) Conftantinopolim ablatum. Sic finem imperio Hunnorum fecit funeftifsimum.

1. Quoniam nunc de iis agimus Hunnis, Siculis fcilicet, quorum Majores nullo unquam tempore armis atque fama magis claruere, quam fub Attila; æquum fane videtur, præcipua quædam de famigeratifsimo hocce Duce hic loci fubnectere. Ut igitur ab habitu corporis ordiamur, eum Jornandes fequentem in modum defcribit: *forma ei erat brevis, lato pectore, capite grandiori, minutis oculis, rarus barba, canis afperfus, fimo nafo, teter colore.* Sed facile fides abrogari Jornandi poteft, utpote, qui ob clades Gothorum, Popularium fuorum, ab Hunnis acceptas, illis vehementer infenfus, mul-

multa adfinxit. Eum nihilominus, uti gentem quoque suam, horridiuscula fuisse specie, non est, cur inficiemur. Admittamus vero verba ejusdem Jornandis, qui de indole magni Attilæ, sequentia loquitur: *Erat namque superbus incessu, huc atque illuc circumferens oculos, ut elati potentia ipso quoque motu corporis appareret* additur porro: *bellorum quidem amator, sed ipse manu temperans, consilio validissimus, supplicantibus exorabilis propitius in fide semel receptos.*

2. Horrendus autem Rex Attila fuit, & horrendissimi Hunni, quaquaversum bella circumtulerunt. Germaniam, Galliam, Italiamque, & plurimas Europæ regiones ferro ac flamma vastarunt, Occidentis æque ac Orientis Imperatores tributarios sibi fecerunt, &c. Fuit autem prælium Attilæ anceps ac omnium cruentissimum in campo urbis *Catalauni* apud Gallos, cum Aetio, Romanarum Legionum Magistro, an. 451 commissum, in quo 180 pugnatorum circiter millia utrinque desiderabantur; a parte quidem Attilæ non Hunni omnes, sed etiam multi adsumtorum ad commilitium Gepidarum, et conmixtorum aliorum populorum. Relicto Catalauno (Gallis *Chalon sur Marne*), plurima incendii instar loca permearunt, totque gentium onusti spoliis ad sua redierunt. Hoc reditu, S. *Ursulam,*

ſulam, & ingentem cum ea Virginum multitudinem, quæ metu Attilæ, *Coloniæ* Agrippinæ refugium quœrebant, trucidarunt: unde *undecim millium Virginum Martyrum* ad diem 21 Oct. in Faſtis memoria. Anno autem 452 Attila ipſe, reparatis copiis, majore, quam antea, exercitu in Italiam movit; ubi *Aquilejam*, *Mediolanum*, *Ticinum*, aliasque Urbes concuſsit: *Ravennatibus* tamen pepercit, & *Romanis*, Leone Pontifice Maximo eum placante, clementem ſe præbuit, nec Urbem attigit. Hæc ſeveritas Attilæ *Venetiarum* Civitatem opulentiſsimam fundaſse perhibetur: adcolis videlicet, ob metum Attilæ, navibus oneratis ad inſulam *rivus altus* dictam profugientibus, & Civitatem condentibus. *Thuroczi Chron. Hung.* p. 1. c. 19.

3. Sic igitur Attila bonam regni ſui partem peregre in caſtris tranſegit. Dum vero ipſi quieto eſse licuit, ſat magnifice in ſplendido ſuo palatio habitabat. Hac de re teſtis oculatus, *Priſcus Rhetor*, qui una cum Maximino, Orator, a Theodoſio II. Imperatore orientali ad ipſum Atilam a. 449 miſsus fuerat, hunc in ſenſum ſcribit: *ad vicum, in quo rex Attila morabatur, acceſsimus: vicum, inquam, ad inſtar civitatis ampliſsimæ, in quo lignea maenia ex tabulis nitentibus fa-*

brica-

bricata reperimus, quarum compago ita solidum mentiebatur, ut vix ab intento posset junctura tabularum comprehendi; videres triclinia ambitu prolixiore distenta, porticusque in omni decore dispositos. Area vero curtis ingenti ambitu cingebatur, ut amplitudo ipsa regiam aulam ostenderet. Hæc Jornandes ex laudato Prisco. Sed Bonfinius splendidiores adhuc ædes istas putavit.

4. Qua autem regione, & quo vico, Attilæ regia steterit? difficile est definire. *Samuel Timon*, Scriptor diligentissimus, in *Imagine Antiquæ Hungariæ*, Lib. II. Cap. V. quod *de gestis Attilæ* lectu est dignissimum, e Prisci *Excerptis* curate consideratis, existimat, cum *Car. Cantoclaro*, eam prorsus non ad *Jaszberény* Hungariæ ultra Tibiscum, (ut putavit *Otrokotsius* in *Originibus*), sed *in illo Moldaviæ tractu, qui lapidibus silvisque caret*, sitam fuisse. A qua ejus opinione non longe discedunt veteres apud Siculos traditiones, ipsarumque rerum vestigia, quibus in vicinos Valachiæ Transalpinæ fines, ad reperiendas ædes Attilanas ducimur. Scilicet, ad meridionales terræ Siculorum fines, a terreno pagi Réty, Sedis Sepsi, *Tsere-Domb* nominato, incipit fossa arte facta & *Hon árka* (vulgo *Hom árka*) adpellata, transitque per silvestrem tractum pagi

Magyarós (ubi eadem foſsa *Tsöſz-árka* vocatur), & alpeſtres ſilvas aditui (*paſsui*) Bozzenſi adjacentes, in ipſam Valachiam Tranſalpinam, quæ hodie *Havaſalföldé* nobis, ſed antiquius & rectius *Havaſel-földe* & *Havas-elve*, id eſt *Havas eleje* audiebat; cujus quidem foſsæ propagines non modo per tractum Siculorum Vdvarhelyenſem, ſed etiam per oras Hungariæ ſuperioris, qua verſus Tokaj & ultra itur, exſtare traduntur: de hac adeoque foſsa, Vir Eccleſiaſticus, *Matthias Nagy*, Archidiaconus de Udvarhely & Parochus Zetelakenſis, in ſuis *Notationibus de origine Siculorum* manuſcriptis, ac mihi paucisque viſis, quas a. 1505 exiguis pagellis concinnaverat, claris verbis refert, ductam eam fuiſse *ex Valachia Tranſalpina, a ſede habitationis Atilæ, per alpes ad nos, hinc per Transſilvaniam & Hungariam; hunc in finem, ut linea iſtâ & adpoſitis vigiliis, tutus, certus ac expeditus meatus & remeatus ad univerſam gentem* (Hunnorum) *illis in oris habitantem, veluti viæ ducibus, pateret, commerciumque hinc & inde neceſſarium procederet.* Hæc ille; quibus vocamur, ut credamus, habitationem Attilæ primo regni ſui tempore fuiſse in Tranſalpina, non longe a loco, quem Timon erudite in Moldavia quæritabat. Ad nomen foſsæ hujus quod attinet; *Hon*, Hunnum (§. II. *not.* 3. *a.*), *Tsöſz* vero, quod hodie

hodie custodem pecoris in Hungaria valet, vigiles publicos denotasse videntur. Memini me legisse apud Spectabilem *Stephanum Antos* de Réty, Vice Judicem Regium Sedis Siculicalis Sepsi, quasdam observationes de vestigiis ejusdem fossæ in Hungariæ Comitatu Hontensi & viciniis, ubi similiter *Hon árka* nominata fuerit. Gratum Nationi Siculorum faceret, siquis Eruditorum illius regionis vestigia fossæ indagaret, & si quæ forte reperirentur, scripto manifestaret.

5. Veterum porro traditionibus docemur, quibus Matthias Nagy etiam conformia notat, Attilam ex Valachia habitationem suam in hodiernam Siculorum terram transtulisse, ac ad majorem Küküllö fluvium locasse, unde in hunc diem locus ille *Udvarhely* (Oppidum nempe *Székely-Udvarhely*) id est *Curiæ locus* vocaretur, juxtaque hunc mons quidam *Bud-Vára*, hoc est *Budæ arx*, de fratre Attilæ, & pagus *Kadics-falva* de nomine ductoris *Kadicha* sive *Kadicsa*, apud Historicos nostros non ignoti. Sed demum hinc etiam Residentiam Attilæ emotam ac in campestrem Hungariæ oram, quæ Tibiscum inter ac Danubium jacet, depositam, ab eaque non longe dissitum fratris Budæ ad

ripam Danubii habitaculum, ubi Urbs Buda Hungariæ regia conſpicitur, e citatis monumentis diſcimus.

6. Injucundum jam haud erit, de *victu* quoque & *amictu* Attilæ pauca loqui. Veſtitu, ſuos inter Hunnos, quorum plerique linteis, cannabinisque & pelliceis operiebantur indumentis, ſplendido non utebatur; ſed teſte priſco, ex panno unius generis, ſimplici ac vulgari; quum ceteri Hunnorum Primates verſicoloribus delectarentur.

7. Ejus vero modum epulandi laudatus ſæpe Priſcus, Cantoclaro in latinum ex græco vertente, his verbis celebrat: „Reverſis „nobis in tentorium, ecce ad nos Oreſtis „pater, vos ambos, inquit, ad convivi„um invitat Attilas, fiet vero illud circa „nonam diei. Tempore condicto obſerva„to, ut venimus, & una quoque Roma„norum occidentalium legati, ſtetimus in „limine cænaculi coram Attila. Hic pin„cernæ, ut mos eſt in illis regionibus, ca„licem tradiderunt, ut & nos vota facere„mus. Quo facto calicem deguſtantes ad „ipſa ſolia venimus, in quibus ſedentes „cænare oportebat. Ad parietes autem „cubiculi præparata erant omnia ſedilia, „ab utraque parte diſpoſita; in medio vero

ſede-

„ ſedebat Attilas in lecto; e cujus regione „ erat & alter lectus, pene quem erant „ quidam gradus, qui ad ejus cubile fere„ bant, linteis candidis, & variis tapeti„ bus venuſtatis, & ornatus gratia conte„ ctum, ſimile cubilibus, quae Romani, & „ Graeci nubentibus adornare pro more ha„ bent. Tum convivarum primum ordi„ nem ad Attilae dextram ſedere conſtitue„ runt, ſecundum ad laevam: in quo nos „ & Berichus, vir apud Scythas nobilis, „ ſed Berichus ſuperiore loco. Nam One„ geſius in cathedra ad dextram regii tho„ ri, & e regione Onegeſii duo ex Attilae „ Filiis. Senior enim in eodem, quo pater „ throno non prope, ſed multum infra ac„ cumbebat, oculis prae pudore, propter „ patris praeſentiam, ſemper in terram con„ jectis. Omnibus ordine ſedentibus, qui „ Attilae erat a poculis, ingrediens pateram „ vini tradit. Hanc ubi quis ſuſcepit, eum „ qui ordine prior erat, ſalutavit; ſaluta„ tione honoratus ſurrexit, neque prius eum „ ſedere fas erat, quam merum deguſtans, „ aut etiam ebibens, poculum pocillatori „ redderet. Unicuique e vero unus pocil„ lator aderat, quem, pincerna Attilae exe„ unte, introire ſuo ordine oportuit. Poſt„ quam vero Attilas ſecundum a ſe, & re„ liquos deinceps honore affeciſset, nos eti-

„ am paribus poculis dextra juncta hono-
„ ravit ex Thracum instituto. Tum, ubi
„ omnes salutatione honorati fuissent a Re-
„ ge, pincernæ recesserunt. Mensæ vero
„ juxta Attilæ mensam erant erectæ, exci-
„ piendis tribus, & quatuor, aut etiam plu-
„ ribus convivis idoneæ, quorum unusquis-
„ que poterat, minime transgressis sedium
„ ordinibus, in disco ex ferculis, quod si-
„ bi libitum erat, desumere. Et primum
„ in medium accessit Attilæ minister di-
„ scum plenum carnibus ferens: post ipsum
„ qui reliquis omnibus ministrabant, pa-
„ nem & opsonia mensis apposuerunt. Sed
„ ceteris quidem barbaris, & nobis cæna
„ vario eduliorum genere referta, & instru-
„ cta præparata, & in discis argenteis ap-
„ posita: Attilæ vero in quadra lignea, &
„ nihil præter carnes. Moderatum pariter,
„ & in omnibus reliquis sese præbuit. Con-
„ vivis aurea, & argentea pocula, quibus
„ bibebant, suppeditabantur; Attilæ vero
„ poculum erat ligneum. Ut opsonia pri-
„ morum ferculorum fuere consumpta, o-
„ mnes surreximus, neque prius quisquam
„ nostrum ad suam sedem est reversus,
„ quam sibi traditam pateram, vini plenam
„ servato, quem supra diximus, ritu, At-
„ tilam salvum, & incolumem precatus ebi-
„ bisset. Eo ad hunc modum honore cul-
„ to sedimus. Tum nova fercula cuique

„ mensæ

„ mensæ sunt illata, quæ alia continebant
„ esculenta: ex quibus ubi omnes, quoad
„ satis esset, comedissent, modo, quo su-
„ pra, in pedes erecti, ebibito calice, con-
„ sedimus. Adveniente vespere sublatis e-
„ pulis duo viri Scythæ coram Attila pro-
„ dierunt, & versus a se factos quibus e-
„ jus victorias, & bellicas virtutes cane-
„ bant, recitarunt. Et alii quidem versibus
„ delectabantur, aliis manabant lachrymæ,
„ quorum ætas affecta reddiderat corpus
„ effætum & imbecillum; ex quo eorum
„ pugnandi ardor, & cupiditas quiescere
„ cogebatur. Post cantus, & carmina Scy-
„ tha, nescio quis, mente captus absurda,
„ & prodigiosa, nec sani sensus quicquam
„ habentia resonans, & deblaterans risum
„ omnibus commovit. Zerchon Marusius
„ introivit &c. Itaque tunc arrepta festivi-
„ tatis occasione progressus & forma, &
„ habitu, & pronunciatione, & verbis con-
„ fuse ab eo prolatis, modo Ausoniorum,
„ modo Hunnorum, modo Gothorum lin-
„ gvam intermiscens, omnes lætitia, & hi-
„ laritate diffudit, effecitque, ut in risum,
„ qui sedari, & extingvi non poterat, pro-
„ rumperent, excepto Attila. Attilas enim
„ vultu omnis mutationis expers, & immo-
„ tus permansit; neque quidquam facere,
„ quod jocum præ se ferret, conspectus est,
„ præterquam quod juniorem ex filiis in-

 „ troeun-

„ troeuntem, & adventantem, nomine Ir-
„ nas, placidis, & lætis oculis eſt intuitus
„ & eum gena traxit. – – – Ut vero in
„ convivio noctem protraxerunt, frequen-
„ tes eximus, nolentes in compotatione per-
„ manere. „

8. Poſtquam ſic ſatis ſvaviter cum Attila coenavimus, juſta ad extremum funeri ejus ſolvamus. Scilicet, Attila multorum vaſtator regnorum & innumerarum everſor civitatum, dum a. 454 nuptias, poſt obitum conjugis Recæ (quam, in transmigratione ex Valachia mortuam, in ſilva prolixa terræ Siculicæ, cui a *Reca* ſeu *Reka* nomen *Rika* adhæſerit, ſepelivisſe traditur), cum *Hildegunda* Herrici Francorum Regis filia celebraret, ipſa nuptiarum nocte, copioſo e naribus ſangvine in fauces exundante, quinquagenario vix major, domeſtici licet propemodum omnes ad 124 annos ætatem ejus perducant, ſuffocatur, relictis tribus filiis ſupra memoratis. *Chaba* enim & *Aladár* quos ei filios nonnulli Hiſtorici adſcribunt, commentitia ſunt nomina; & quid quid Annales de *Chaba* conſignarunt, accipiendum eſt de *Dengizicsio*, quem *Chabam* (quod nomen ſtolidum apud nos notat) Hunni nominaverint, propter imprudentem cum Romanis & Gothis conflictum, quo Hunni victi, ac ipſe Dengizics cæſus fuit.

Voca

Vocamen vero *Aladari* ex *Ardarici* Gepidarum Regis nomine, abjectis pro more Hungarorum posterioribus syllabis, natum esse, nulla vi concluserimus. Titulus denique Attilæ, ut Thuroczius (alii paulo aliter) habet: *Attila filius Bendegucz: nepos magni Nemroth: nutritus in Engadi: Dei gratia Rex Hunnorum, Medorum, Gothorum, Danorum, metus orbis & flagellum Dei.* Est indocti cerebri figmentum. Cui plura de Attila placebunt, consulat *M. Rudolphi Roth* Ulmensis, *Attilam Hunnorum Regem* a. 1679. forma quarta Jenæ evulgatum, cujus in fronte duo quoque Nummi antiquissimi, ipsius Attilæ effigiem repræsentantes conspiciuntur, ac *Edvardi Gibbon* Angli *vitam Attila* a. 1787 Luneburgi versione germanica (*das Leben des Attila*) forma 8va editam: quibus in Opusculis alii quoque Auctores de eodem Attila commemorantur. His, propter raritatem Domesticam adnecti potest poëticus liber Hungaricus, cui titulus est: *Az régi Magyaroknak elsö bé jövésekröl való Historia. Atillával miképpen telepettenek le Scambriában* [sic], *És mely nagy véron-tással férkesztenek bé Pannoniába. Ad Notam: Árpád vala fö az Capitánságba. Nyomtatot Colosvárot Heltaj Gáspárné mühelyébe.* 1.5.7.9. Quem, forma 4ta excusum, & 22 folia habentem in Bibliotheca selectissima Aucto-

rum Hungaricorum Excellentiſsimæ Dominæ S. R. I. Comitiſsæ Samuele Telekianæ (*Tit. Tit.*) magno cum oblectamento aliquot ab hinc annis in Sáremberk evolveram.

§. IV.

Poſt prælia (§. III.) commemorata, pars Hunnorum e clade ſuperſtitum in Thracia, Mœſia & Illyrico ad caſtrum Martenam, pars in *Scythia minore* ſeu *europæa* juxta Pontum Euxinum ſita, cum *Irnacho* conſedit; pars vero trans paludem Mæotidem, unde iidem Hunni in Europam primum immigraverant, rediit; pars denique, cujus Poſteri ſunt *Siculi*, in ea Transſilvaniæ regione permanſit, quam hodiernum in diem Terræ Siculicæ nomine Inclyta Natio peculiari jure posſidet. Et hanc Siculorum originem non modo ſinceriores Annales patrii, una cum traditionibus Majorum, diſerte tradunt; ſed codex quoque Legum, *Decreti Tripartiti* nomine inſignitus, quem Reges Regnumque Hungariæ, ac Principatus Transſilvaniæ, jurata fide obſervare obligantur manifeſtiſsime probat;

bat; dum Partis tertiæ Titulo quarto, inquit: *Sunt præterea Transſilvanis in partibus Scituli Nobiles privilegiati ab Scythico populo in primo eorum ingreſsu in Pannoniam propagati, quos nos corrupto quodam vocabulo Siculos appellamus, diſsimili penitus lege & conſvetudine gaudentes, rerum bellicarum expertisſimi, qui per Tribus & Generationes, atque Lineas Generationum (antiquorum more) hæreditates ac officia inter ſeſe partiuntur & dividunt.*

1. Hunc Siculorum ortum Hiſtoriæ Hungariæ parens, *Magiſter Johannes Thwrocz* (quem communiter *Thuroczium* ſcribimus) *Chronicæ Hungarorum* part. 1. cap. 24. his verbis tradit: „Hos etiam præter Hunnos, „qui Chabam comitati ſunt, tria millia vi„rorum eadem de natione prælio de præ„dicto per fugæ præſidium erepti, in pan„nonia remanſiſse: & quam primum in „campo Czyglamezew *Cziglamezö* hodier„na ſcriptione; quod tamen detortum for„te eſt e *Czegléd mezö*) vocato, ſibi ſedem „feciſse; tandem occidentales nationes, „quibus vivente Attila infeſti erant, metu„entes, ad Erdevvelwe, (lege *Erdöelve*, „hoc eſt, *Erdö eleje*, unde *Erdély* forma„tum eſt) confinia videlicet Pannonicæ regionis,

„gionis se transtulisse„ & non Hunnos sive „Hungaros; sed, ne illorum agnoscerentur „esse residui, Siculos, ipsorum autem vo- „cabulo Zekel (*Székely*,) se denominasse „perhibentur. Hi Siculi, Hunnorum pri- „ma fronte in Pannoniam intrantium, eti- „am hac nostra tempestate residui esse du- „bitantur per neminem cum in ipsorum „generatione extraneo nondum permixta „sangvine, & in moribus severiores, & in „divisione agri cæteris Hungaris multum „differre videantur.

Nicolaus Olahus quoque, in suo *Atila*, sequentem in modum describit: „Post pu- „gnam in agro Sicambrico commissam, „præter exercitum Chabæ, qui in Græci- „am erat profectus, tria millia Hunnorum „cædem elapsa in campo Czegléd, ubi „nunc oppidum est ejus nominis, consede- „re. Hi metuentes Detrici & aliorum Ger- „manorum potentiam, in eam Daciæ par- „tem quæ nostra hac tempestate Transyl- „vania, sive Septem castra (a septem „Ducibus Hunnicis, qui in secundo ingres- „su Hunnorum in Pannoniam, castra sua „eo loci fixerant) denominantur, celeri „itinere appulere. Qui ut facilius persvade- „rent se non esse Hunnorum reliquias, „mutato agnomine Hunnico, se Siculos „denominarunt. Hic populus etiam nunc

„a no-

„ a noſtris putantur vetuſtiores eſse Hunno-
„ rum, qui in Hungaria remanſerint. Sunt
„ in eum hi aucti jam numerum; ut dum
„ bellum eis ingruat, facile ad quinqua-
„ ginta & amplius armatorum hominum
„ millia conſcribere, in campumque edu-
„ cere poſsint. Gravatim patiuntur ſuam
„ familiam, domumque, externæ nationis
„ miſceri connubio: moribus, ritibus ac le-
„ gibus aliorum Hungarorum ſunt longe dis-
„ ſimiles.

2. Hos *Auctores* ſequuntur reliqui, quorum ſententias popularibus noſtris abunde notas, recitare ſupervacaneum eſse arbitror. Sed hanc Siculorum originem in dubium vocare ſeculo noſtro ſunt auſi, magni alioquin & immortalis nominis, ſed Nationem Siculicam ejusque Privilegia intime certe non noſcentes Hiſtorici; quorum agmen *Samuel Timon* ducit: eam cumprimis ob rationem, quod laudati proxime *Thurovius*, *Piſtorius*, aliique, ad exiguum numerum, tria nempe millia, Hunnos illos redigant, quos Siculorum Parentes adſerunt; ut proinde ii, finitimis Gentibus infenſi & exoſi, in medio Gepidarum, Gothorum, &c. interque incurſiones variarum Gentium, in ſtatione permanere nequiverint. Nova igitur incunabula Siculis fingunt; & *Franciſcus Faſching* quidem, ex *Jaſsis* (hung. *Jáſzok*) Hunga-

riæ, qui etiam Philiſtæi vocabantur, ortos perſvadere conatur, ſuæ *Veteris Daciæ* pag. 79. in hæc verba ſcribens: *Probabilius Seculo Dominico Christi Decimo Tertio, quo Tartari Transſilvaniam ſeptennio, & Hungariam triennio ferme afflixerunt & prope deleverunt, iis excedentibus a Bela IV. ex Jaſsis ſeu Philiſtæis — — ad cuſtodiendos limites, eo translatos fuiſse; quoniam vero in maximis periculis durarunt in Dacia, magnas immunitates — — merito obtinuerunt.* Georgius Pray vero, vir longe Clariſsimus, Siculos, *veros Paczinacitas ortu ſuo plane perſvaſum habet*; ipſos autem Paczinacitas genuinos *Cumanos* eſse extra dubitationem locat, & poſt diſceſsum Tatarorum *bonam Cumanorum partem* ex Hungaria in *Transſilvaniam abiiſse*, ex iisque propagatos Siculos eſse pro vero ſimili ſcribit.

3. *a.* Verum enimvero hanc eorum ſententiam a veritate eſse alienam, tam Hiſtoricorum monumenta, quam Diplomata, antiquisſima evincunt luculentiſsime. Quid vero hanc in rem pluribus? Recitatum ſiquidem *Decretum Werböczianum* vox & ſententia eſt univerſi Regni Hungarici, ejusdemque Regum Apoſtolicorum; quod non e cerebro ille cuſit, ſed e viſis procul dubio, Tabularii Regni monumentis, quibus carere nequivit, conſpecteque

Natio-

Nationis Siculicæ ſyſtemate politico, publica auctoritate concinavit: iſtud vero diſerte admodum commonſtrat, Siculos, Nobiles illos in univerſum privilegiatos, ab Hunnis, prima in has oras vice ingreſsis, eſse propagatos. Turbator ergo Legis, Regis & Regni, atque contemtor Privilegiorum Regiorum, ſit oportet, qui poſthabitis eorum oraculis, ſincerisque Hiſtoricorum domeſticorum teſtimoniis, ſpuria Siculis incunabula fabricaverit.

b. Verum eſt, quod ſi quispiam communem verſionem loci Decretalis hungaricam conſulat, nihil inde petere teſtimonii poterit; hæc enim verba: *ab Scythico populo in primo eorum ingreſſu in Pannoniam propagati;* ſequentibus inſigni cum errore exprimit: *kik a' magyaroktól azután ſzármaztak hogy Scithiából Magyar Orſzágban Pannoniában bé jöttek*; quæ non plus ſignificant, quam Siculos ab Hungaris, poſtquam hi e Scythiá in Hungariam advenerunt, ortos fuiſse.

c. Quod dum monuimus, in gratiam Lectorum curioſorum, libet antiquam etiam totius loci illius Werböcziani verſionem (quam primus omnium *Blaſius Veres* pro prelo Debreczinenſi adornaverat, ac deinde *Caſpar Heltai* Claudiopoli interpolaverat, typisque ſuis 1571 in 4to evulgaverat,) puerilem

rilem quidem eam, ſed de origine Siculorum priore adcuratiorem, ex editione Heltana, huc adſcribere; quæ, nulla mutata litera, hiſce legitur verbis: „SZÉKELLYEC, kiuáltképpen való Nemeſsek, Sci-„tiabéli népröl. Az ö elsö Pannoniába bé „iöuéſekben támadtac, vagy nemzettec, „Mindeneſtöl fogva külemb töruénnec „és ſzockásnac örülnec: Hadi dologba „bölczec: kic örökséget és tiſztet nemzet-„ségre, és nemzetségnec ágazatira, régi „ſzockáſoc ſzerént oſznac köſztec.

4. In contrarium equidem quæſtio haud minima hic ſuboritur: Num Siculi, ſi non tribus millibus numeroſiores illi, e reliquiis Hunnorum profligatorum, in Transſilvaniam ſe receperint, centum fere annos, donec ſcilicet anno 553 Avares, Hunnorum noſtrorum ſive Siculorum gentiles, ex Aſia in Daciam adpulerunt, hac in regione, tanquam medio hoſtium, perſeverare potuerint?

Pondus Quæſtioni addit, quod *Gothi*, cumprimisque *Gepidæ*, quos omnes, Hunni Balamberiani ſeu Attilani dicti, ſuæ ſubjecerant poteſtati; poſt debellatos Hunnos, his in oris longe lateque dominabantur, uti conjicere licet infenſi eorum populari-

bus,

bus, Siculis videlicet noſtris, erant. Quo igitur modo, iidem Siculi, hac in regione, hoſtilia inter odia, parva manu perdurare quiverint?

Reſpondemus: Non conſtat quidem ſed res creditu non eſt difficilis Hunno Siculos, plures vel pauciores fuerint, in qualemcunque Gepidarum, ſibi viciniorum, poteſtatem conceſsiſse potius, quam migrationis & dubiorum itinerum erroribus periclitari: atque ita, cur non potuiſsent tria Siculorum millia in Dacia noſtra more dedititio permanere? id quod vel decem perſonis, immo uni etiam, permitti mirum non erat. Sed porro, per *tria* illa *millia*, illi ſolum exprimi poterant, qui armipotentes cenſebantur, & qui quintam Gentis ſuæ partem, uti credere fas eſt, non excedebant; ut adeo univerſim 15000 plus minus fuiſse probabile æquis judicibus cenſeantur. Conf. §. V. *not.* 1.

§ V.

Hunc igitur in modum Natio Siculorum ſedem habitationis ſuæ fixit in orientali Transſilvaniæ parte, quæ ad fontes celebrium fluviorum Maruſii, Alutæ, binorum Küküllö, minorumque proten-

ditur, & adverſus hoſtium incurſiones montibus ac ſilvis multa ex parte munitur. Et quoniam Hunnorum exercitus, ulterius hinc in Pannoniam, ceterasque Europæ regiones arma illaturus, ac bella geſsurus, hic ſuos imbelles, puta, ſenes, valetudinarios, infirmos, pueros, multamque ſequioris ſexus partem, armenta item & reculas, in ſtationem ſive quiescentia quaſi caſtra, armatis quoque cohortibus firmata, pro tutiori permanſione, poſt fata ſaltem famoſiſsimi Attilæ collocaverat: hæc propterea regio vocabatur iis *Szék hely*, id eſt, *Sedis locus*, ſive *ſedes habitationis*, *permanſionis*, *ſtatio*; quum lingva vernacula *Szék* ſedem, *hely* autem locum valeat. Ex his igitur voculis, conjunctim ſumtis ac ſuffixo *i*. auctis, Hunnus tam quietem, quam excubias agens, dictus fuerit *Székhelyi*, hoc eſt *de ſedis loco* exiſtens, ac poſtmodum, ut fit ſexcentis in vocibus, omiſsis *h* & *i*, *Székely*; e quo demum latinum *Siculus*, quod integrius *Székelius* diceretur, germanicum *Zeckel*, & Valachicum *Sxekuj*, quæ ejusdem ſunt ſignificationis; item *Siculia*, quod vocabulum Siculorum Terram (*Szé-*

kely-

kely-föld: notat, enata ſunt; vocamine *Hunni* in hoc Populo penitus ceſsante.

1. Iis, quæ hoc §pho poſita ſunt, conſideratis, *trium millium* Siculorum (§. IV. *not.* 4) qui bello pulſi redierant, ſumma quantum capit incrementi, conjicere licet. Quis enim credat, omnes infirmos ac inmaturos in Scythiam rediiſse.?

2. Auctor *Daciæ Siculiæ* pag. 3. a Jugoriæ monte *Sickely Ranzanus* e *Sicilia*, etymon vocabuli *Székely*, una cum ipſa Gente, arceſsunt fabuloſe. *Andreas Huſzti* autem *Jurisprudentiæ Hungarico Tranſilvanicæ* Tit. XI. §. 110. a regione *Tſchik*, eonſveta ſcriptione *Csik* & *Tsik*, adpellari Siculum comminiſcitur. Alii vero hanc vocem depravant nimium, uti *Hornius*, cui in Arca Noe *Skekelius*, Ortelio *Zaikel*, nonnullis *Cikulus* exprimitur. Nomen vero latinum *Siculus* eſt antiquiſsimum, (quod videlicet jam anno 1224 in Audreano Saxonum Privilegio (§ IV. *not.* 5.) ſcribebatur, immo etiam multo antea, ad annum 1096, fit mentio *Siculorum*, in Hiſtoria Epiſcopatus *Milkovienſis* Extraneis *Scythuli* quoque ſæpe nominantur.

§ VI.

Taliter conſtituta Siculorum Respublica, ſub gentilibus ſuis Ductoribus ac Prætoribus perſtitit incolumis, usque ad annum 553, quo *ſecunda vice* (§. II. *not.* 3 *b.*) e Scythia Hunnici generis Populus, *Avares* ſcilicet, ſive *Hunno Avares*, origine & lingva ipſorum Siculorum fratres, ſub ſuo *Kagano*, Duce, in Daciam pervenientes, Gepidasque victos imperio ſuo ſubjicientes, eadem Dacia, ac ſubinde etiam Pannonia, potiti fuiſsent. Hi, Kagano 578 mortuo, Pannoniam Daciæque partes coluerunt ſub Ducibus Gentis ſuæ, ad annum 803, quo eos Carolus Magnus Gallis ſubjugavit, ac demum ſub finem ſeculi noni, qui ſuperſtites ex iis manſerant, Hungaris ex Aſia boreali erumpentibus ſeſe adſociantes, jugum gallicum excuſserunt. Interea igitur cum Avaribus, quoad hi favente uſi fuere fortuna, Siculi conſangvinei armatam coluerunt ſocietatem, vicinorum populorum, ſi quo antea premebantur, metu ſoluti.

1. Hic

1. Hi Avares, quorum duces ſive Reges communi ſat diu nomine *Chagani* adpellabantur, (quorumque præcipui, *Kurs*, *Iringus*, *Jugurro*, *Theodo*, ſive Tudó (Tudunus, & alter *Tudunus*, memorantur,) Slavici generis hominibus omnium numeroſiſsime in Dacia & Pannoniis imperitaſse convixiſseque leguntur. Horum cum poſteris Hungaros quoque (§. VII) demum egiſse perhumaniter, (verba ſunt Celeberrimi *Severini*) patet, cum eos initio ſtatim belli ſocios facerent, tum civitate impertirentur (*Anonym.* Belæ Regis c. 33. 34.) Hinc proficiſcitur, ut ad noſtram memoriam Slavi, aucti tandem Sigismundo & Eliſabetha imperantibus, Bohemorum Moravorumque acceſsione, borealem Hungariæ partem, clivis perpetuisque montium jugis obnoxiam incolant. Sclavis his ex priore ſyllaba *Gothi* nomen *Tot* potius, quam ex *Teutone*, apud Hungaros adhæſiſse exiſtimamus, adſentiente *Lud. Tubero* L. 1. §. 6.

2. Nec Avares, nec deinde Hungari advenientes, ſuos hos fratres, Proſapiam nempe Siculicam, quæ eis & quieti hoſpitaliter, & auxilio viriliter fuit, vel oppreſserunt, vel immunitatibus coärctarunt. De Siculis vero patrii referunt annales, quod dum illi Hungaros ad has oras e Scythia tendere

 nunciis

nunciis accepiſsent, habito delectu, eis in Rutheniam, quæ & Roxania fuit nominata, pulcro agmine obviam proceſserint.

§ VII.

Poſtquam demum *tertia vice*, (§ II. *not*. 3. *c*.) Hunnici ſimiliter Gens ſangvininis, Inclyta videlicet *Hungarorum Natio*, ad capita 210000 circiter numerata, circa annum 862 in Daciam adpulit, hicque *Blacos* (quos jam *Valachos* vocamus) & horum commilitones fregit; ac ſub finem ejusdem ſeculi, devicto *Svatopluco* Sclavorum Rege, Hungariam quoque inſedit; ſuis & Hungaria ſeorſim, ſuis etiam Transſilvania Ducibus paruere, usque ad ſanctum Stephanum, primum Hungarorum Regem ſub quo, anno 1002 tempore Gyulæ Ducis Transſilvaniæ, avunculi ſui, odio Religionis Chriſtianæ armis ſibi repugnante, Transſilvania Coronæ Hungaricæ adnexa fuit. Sic adeoque Natio etiam Siculorum, Ducibus antea Transſilvaniæ confoederata, Regis Apoſtolici, & ſucceſſorum ſe ſubmiſit imperio. A morte vero Ioannis Zápolya, Transſilvanis ab

Hunga-

Hungaria recedentibus, Siculi quoque eosdem habuerunt Comites, quos tota Transsilvania post fata Ioannis Sigismundi Principes venerata fuit.

1. Idem ergo S. Stephanus, dum Hungariam ac Transsilvaniam in certos distribueret Comitatus, terram Siculorum universam, communem videlicet illam totius Nationis *Sedem* (§. V.), in *Sedes* minores jam antea ab ipsis certo dispertitam, pro uno *Comitatu* reliquit. Hinc est, quod Praefecti, qui nomine atque vice Regum, Supremum apud hanc Gentem Magistratum gesserunt, *Comites Siculorum* adpellarentur.

2. De his P. *Joannes Szegedi*, in *Tripartito Juris Ungarici Tyrocinio*, Part. 3. Tit, 4. §. 3. „Quem, (*scribit*) Reges Ungariae *Vaj-* „*vodam Transsilvaniae*; eundem etiam semper „creabant, *Comitem Siculorum*.„ Hanc etiam habet Sententiam *Nicolaus Olahus*, Cujus *Attilae* suae Capite ultimo haec sunt verba: „Parent (*Siculi*) post Regem, nemini, quam Vajvodae Transsilvano; quem Rex Comitem eorum, dum huic Vajvodatui confert, aut mutat praefecturam, semper creat.„ Sed hoc aliter se habet; fuerunt enim non pauci Wajvodarum, qui *Comitum* Supremorum Comitatus *Szólnok* Interioris

 munere

munere functi sunt; iisque temporibus Siculis Comites peculiares, diversos a Vajvodis præfuisse, vel ex eorum catalogo probari potest. Nec minorem idem Doctissimus Szegedi committit errorem, quum, paucis interjectis, adserit, Siculos *tributum Turcis*, *instar Transilvanorum* [Hungarorum] *& Saxonum, pendere coactos*: uti infra §. XXXI. apparebit. Sed neque *singuli* Siculorum *boves singulos* Regibus dare obligabantur, ut idem Vir eruditissimus citati *Titulo* §pho 2 putavit: verum bovem sextum, adeoque tanto numero animalia ista non habentes, ambo tresque unum *conf.* §. XX.

Post ultimum Patrium Principem Michaelem Apafi Augusti, Successores Austriaci *Comites Siculorum* salutati dimidio Seculo haud sunt; verum hic titulus sub Aug. Leopoldo I. ad Regium Gubernatorem Transylvaniæ, Comitem *Georgium Banffi* transierat: sed postmodum Magna Princeps MARIA THERESIA Clementer assumere dignata est in *Resolutionibus*, *Deputationi Transsilvanicæ* 20. Julii a. 1742 datis, quarum Puncto 4to ratione Siculorum exarato, hæc ad verbum legimus. „Demissæ Instantiæ Nationis ejus„dem (*Siculicæ*) quatenus Titulum *Sicu„lorum Comitis*, quo alii Transsilvaniæ „Principes, ac etiam Rex Poloniæ Stepha„nus Báthori, olim usi sunt, inter reliquos

„Titu.

„Titulos noſtros aſsumere dignaremur; be-
„nigne annuimus, eundemque Titulum in
„Transſilvanicis Expeditionibus, in ſerie
„Titulorum noſtrorum, ſuo loco inſeren-
„dum indulgemus.

CAPVT II.

DE SICVLORVM DISTINCTIONE IN PRIMORES, PRIMIPILOS, PYXIDARIOS. &c.

§. VIII.

Sicuti nulla unquam fuit, nec alioquin ſubſiſtere ſalutariter potuiſset, Respublica, in qua Cives omnes æquali poteſtate & auctoritate convixiſsent; ſed & qui præeſsent, & qui ſubeſsent, corpus Reipublicæ formare atque conſtituere debuerint: ita Siculi etiam, omnes licet & ſinguli de plena Lege Nobiles (§ IV.,) ab antiquis temporibus, in *Tres Ordines*, ſive *Genera*, videlicet, *Primores*, *Primipilos* & *Pixidarios* diſtincti, indeque *Trium Generum Siculi* in publicis æque Inſtrumentis, ac communi Nationis Sigillo antiquiſsimo ſcripti ſunt.

1. Hujusmodi diſtinctionem Siculorum in tres Claſses, eſse perantiquam, præter uſum nondum in ipſa Natione penitus obſoletum, publicæque auctoritatis documenta, præſertim vero *Legem Conſvetudinariam* Nationis a. 1555 in formam codicis redactam, & Decreta Comitialia anni 1562. d. 20. Junii; teſtantur ſolide *Commiſsarii* Ferdinandi I. Hungariæ Regis, qui a. 1552 inveſtigandis Proventibus Regiis in Transſilvaniam miſsi, perveſtigatis etiam rebus Siculorum, ſequentem de iis perſcribunt Relationem: *Siculi in commune omnes ſunt* Nobiles, *& ab omnibus* contributionibus *exempti*; *ſed diſtributi tamen* in tres Ordines, *quorum qui præcipui ſunt*, *vocantur* Nobiles, *qui quaſi Baronum Patriciorum loco habentur*; *alii vocantur lingua eorum* Lófö Székelyek, *ipſi latinæ* Primipilos *vocant*, *qui quaſi Equeſtris ſunt* Ordinis; *reliqui ſunt ceu* Plebei, *omnes tamen*, *ut dictum* Nobiles.

2. Quamvis vero primis fundatæ in Transſilvania Reipublicæ Siculicæ temporibus, trifaria hæc diſtinctio vix audita legatur, quum *Lóbſö* ſive *Lófö*, *Giabrlag* ſeu *Gyalog*, id eſt, *Equeſtris* ac *Pedeſtris* tantum Generis memoria in vetuſtiſsimis omnium monumentis ſuperſit: ſi non tamen nomine tenus, re ipſa profecto tres viguiſse Ordines, elicere ex eò facile eſt, quod qui duabus

iſtis

iftis Clafsibus præfuerunt regendis rebusque gravioribus gerendis, ac judiciis incubuerunt, illi faltem officio & auctoritate diftincti, tertium conftituere Ordinem, qui fubfequutis temporibus *Primorum* adpellationem induerunt.

§ IX.

1. Primores, qui nonnunquam *Potiores* etiam, hungarice vero *Fö Népek*, & *Elsök*, ac ab anno 1571, haud raro *Fö-Nemesek*, id eft, *Primarii Nobiles*, item *Nemesi Rend*, nominantur, ceteris fuerunt hæreditatibus & opibus valentiores, eorumque de numero ad Officia Militaria *Generales*, *Capitanei*, *Ductores*, & *Vexilliferi*, ac ad Provincialia *Judices Regii*, *Judices Sedis*, & aliquot *Adfefsores* feu *Jurati Sedium* deligebantur.

1. Vernaculo nomine vocabantur olim Judices Regii *Király Birák*, Judices Sedis *Szék-Birák*, Adfefsores *Székülök*. Hodierno ftilo, per *Judices Regios*, citra omnem dubitationem, *Supremi Judices Regii*, per *Sedis Judices* autem *Vice Judices Regii* (quorum nomen a. 1594 2. Febr. in Comitiis Albenfibus natum videtur) intelliguntur.

2. Aevo

2. Aevo nostro in classe *Primorum* censentur, 1. Nationis hujus Magnates, hoc est *Comites* ac *Barones*. 2. *Nobiles Immunes* tributorum, qui recentiore loquendi modo *Nobiles Equestris Ordinis* nuncupari amant. *Hos* inter & Primipilos medii quasi censentur Nobiles *Armalistæ*, qui videlicet per Literas (ita dictas) *Armales* Nobilitatem prærogativæ adepti quidem sunt, & *Nobilibus Vnius Sessionis* Hungarorum Transsilvanorum æquiparantur; ab anno tamen 1711. (vid. infra §. XXXI. *not.* 5.) tributo obnoxii sunt, multi eorum.

§ X.

2. Primipili, romano quidem vocabulo, sed significatione a Romanorum sensu multum diversa, sic dicti, vernaculo autem sermone *Lófók* sive *Lófük*, (in singulari *Lófő* seu *Lófű*) & *Lovasok*, id est, *Equites* nominati, secundi Ordinis Siculi, Equestri Militiæ adscripti fuerè: & horum Clafsis, seminarium quasi erat Virorum bellicosissimorum, incunabulaque *Primorum*; e qua insuper ad Provincialia quoque Officia, qualia sunt *Sedis*, (ut § IX. *not.* 1. dictum) *Adsessoratus* reliqua, una cum Primoribus, bene meriti adsumebantur.

1. *Lófő*

1. *Lófő* dictus ex *Ló*, equum, & *fő* sive *fü* caput, vernaculo idiomate significantibus; quod unusquisque Primipilorum capitatim, hoc est, viritim, equo uno instructus, castra adire obligaretur. Hi in plurali scribuntur passim etiam *Lófőek* & *Lófejek*; quasi stricte diceres *Equorum capita*.

2. Certe *Adsessores*, sive causarum Judices, majore numero e Primipilis, quam Primoribus, deligebantur; uti concludere tuto possumus exemplo Primariæ Sedis Siculorum Udvarhelyensis, cujus & universæ Nationis Conventu, in Oppido Székely Udvarhely die 23. Novembris anni 1505 habito, quum e Primoribus 4. tantum, e Primipilis 13. Adsessores pro eadem Sede & Filiali Keresztur, lecti perhibentur sequenti e latino (quod nusquam hodie reperitur) in hungaricum translato, decreto: *El-végeztük és rendeltük: Hogy az Udvarhely és Keresztur Székén lakó Székely Atyánkfiainak, az Elsők közzül négy embereket, és ugyan azon Széken lakó Lófejek közzül tizenhármat, a' mi Székely Országunknak régi bé vett authoritássából, és hatalmából Biráknak, és az Igasság kiszolgáltatásának végbez vitelére rendeltünk, kik egy summában lésznek tizen heten, a' kik mindenik Székben ez Országban akármi Renden lévő Személyeknek személyeket és képeket viselyék.*

§. XI.

§ XI.

Pyxidarii five Plebeji in Litteris Principum sæpius *Pedites Pyxidarii* nominati gentili adpellatione *Kózség*, five *Köfség* item *Kóz népek* (quafi dicas *vulgares populos*) & *Kóz-rendek*, nec non *Gyalogok* ac *Darabontok*, (hoc eft, *Pedites*,) ob veftes uniformes, feculis faltem proximis, in *Rubros* atque *Virides*, (i. e. *Veres* & *Zóld*) diftincti, tertium, prioribusque (§ IX. X.) multo numerofiorem, omni ævo efficiebant Militiæ Siculicæ Ordinem, eumque *Pedeftrem*; & fimul, nihil hoc prærogativæ eorum nobilitari præjudicante, plebeja etiam in Populo Siculico munia obibant. Horum infuper plurimi, quia ob feditionem & ad Hungariæ Regem Ferdinandum, pofteaque Maximilianum adhæfionem, fuffragiis Comitiorum Schæsburgenfium, a. 1562, libertate Siculica exciderant, Principisque, & ejus donatione Optimatum dominium, fervili cum conditione fubierant, *Parafztok*, hoc eft, ignobiles five ruftici, pafsim in actis publicis; deinde vero poftquam a. 1599 m. Nov. in Comitiis Albenfibus libertatem recupe-

cuperaſsent, *Libertini* (*Szabadosok*) etiam frequentiſsime nominabantur.

1 Hujus Claſsis homo vocatur hungarice *Darabont* ex germanico *Trabant*, latine vero *Pixidarius*, hoc eſt, Sclopetarius, e *Büchſe* itidem Teutonum, quibus ſclopetum, quali Pedites noſtri utebantur, hoc nomine notatur,

2. Communiter, atque publicis etiam in litteris ſcribitur per I, non Y, *Pixidarius* & abjecto j, *Plebeus*.

§ XII.

Stantibns firmo pede tribus his Siculorum claſsibus, àn inferioris Ordinis viris ad ſuperiores, *Plebejis* videlicet ad *Primipilos*. & his ad *Primores*, aſcendendi gradus dari potuit? Omnino; & quidem tam pacis, quam & cum maxime belli tempore. *Pace* nempe, ſi Plebejo vel Primipilo utilia Principi ſervitia navaſse contigerit, prona ad promotionem via erat, teſtibus Primipilaribus paſsim & Armalibus Literis. Si quis porro Primipilorum opulentiorum tres vel plures Primipilatus, (*Loföseg*,) hoc eſt, Primipi-

mipilorum ſine liberorum ſolatio vita functorum, vel etiam aliorum, ob pauperiem, aut aliam aliquam rationem Primipilatui renunciantium, prærogativam Primipilarem, ſimul cum terreno ſive hæredio, comparaverit; tali modo is gradum ad obtinendos Primórum honores fecit. *Bello* vero ſæpiſsimo, non ſolum Primipilis, ſed & Pixidariis (his pacis tempore rarius,) præcipua virtutum militarium laude conſpicuis, in catalogum Primorum referri contigit feliciter.

1. De Primipilatibus coemi ſolitis, docemur tam aliis monumentis, omni exceptione majoribus, quam erudito Opuſculo manuſcripto, teſtimoniis fulto, Nobilis quondam *Joannis Siménfalvi*, Cauſsarum advocati Conſultiſsimi: quod ſequenti ſub epigraphe innotuit: REFLEXIONES, *de genuina ac Legali Nobilitate Nationis Siculicæ, ex Legibus fundamentalibus, Actis item Publicis & Judicialibus deductæ.*

Vid. Benkö *Milkovia*, Tom. I. p. 61. ſeqq.

2. Quod uno paſsu honores *primipilares* tranſilire, ac in numerum *Primorum* Plebejus ſive libertinus aliquis pervenire potuerit, e pluri-

pluribus documento ſint Literæ Armales *Demetrii Ilkei* de Wargyas, ibidem apud Familiam adſervatæ, cujus verba huc facientia ſunt: *Demetrium Ilkei ac per eum filios etiam jam natos, e ſtatu & conditione Peditatus & Libertinali -- -- -- -- clementer eximendos, in coetum & numerum verorum & indubitatorum -- -- -- Nobilium annumerandos -- -- -- duximus --* 18. Febr. 1651. *Georgius Rakoczi.*

§ XIII.

Promotiones autem ex Ordine deteriore ad ſuperiores, de bona olim conſvetudine fiebant per Comites Siculorum, qui ſæpius Wajvodæ ſimul Transſilvaniæ erant. Hi nullas quidem ſuper inde Literas Privilegiales impertiebantur; ſed auctoritate ſibi a Regibus Hungariæ, ſpeciatim Mathia Corvino, conceſsa, perſonas optime meritas in Tabulam Luſtrationis, ſive Regeſtum Armiluſtrii, hujus vel illius Ordinis, publica in congreſsione referebant. Nec ante disjunctionem Transſilvaniæ ab Hungaria *Armales*, vel *Primipilares* (quorum vel nomen erat inauditum) Literæ cuiquam concedebantur: nec ulla neceſsitas Si-

culos ad eas efflagitandas ac amplectendas impulit unquam. His utinam caruiſsent originarii & perpetui Nobiles, quos revera non Reges, non Principes poterant reddere nobiliores. Patrii nihilominus Principes, quos præſertim alternantis fortunæ caſus territabant, eo immodicæ ſane liberalitatis proceſserunt, ut ejusmodi Literas diſtribuerent prodigaliter.

1. Quo olim modo promotiones ad & per dictos Ordines fiebant; quibuſque immunitatibus veri Siculi gaudebant, non obſcure docet Mandatum Mathiæ I. Regis quod, ut inferius dicendis quoque lumen inſigne ſpargat ſubnectere placet. En illud cum orthographia, (quàm retinere conſultum ducimus) autographi:

„Commiſsio pp. Dni. (*propria Domini*) Regis

„Nos Mathias Dei gracia Rex Hungariæ, „Bohemiæ, &c. Fideli noſtro Mſico (*Magnifico*) Blaſio Magiar de Mera, Vajvo„de noſtro Tranno (*Transſilvano*) & Co„miti Siculorum, ejusque vices gerentibus. „Salutem & Graciam. Queruloſe nobis ex„ponitur a parte Fidelium nororum (*noſtrorum*) Siculorum Equitum atque Pedi-

„tum

„ tum de Sedibus Wudarheli & Maros, in
„ castris nostris presentium, quomodo ipsos
„ nonnulli e Primoribus suae Nationis, ex-
„ actionibus pecuniariis gravare tentassent,
„ & quo modo preterea ordo eorum trium
„ Generum labefactaretur. Cum igitur pre-
„ cipua conditio regalis nostre cure sit, ut
„ omnes & singuli Fideles, statum nrum
„ (*nostrum*) regium promoventes, premii
„ condigni vicem accipiant; Ideo conside-
„ ratis summa fide, & strenuo semper belli-
„ gerandi studio dictorum fidelium nostro-
„ rum universorumque Siculorum, Fideli-
„ tatibus vestris harum serie mandamus, fir-
„ missime, ut visis presentibus, sine cessa-
„ tione medelam adhibeatis, & quidem; Quo
„ ad *primum*, si quidem Fideles nostri Sicu-
„ li, nullis prorsus pecuniariis exactatio-
„ nibus, sive nobis, sive Hominibus no-
„ stris obstricti a perpetuis temporibus di-
„ gnoscantur, nisi spontaneis & promptis
„ oblationibus ad nostri & aliorum Serenifs.
„ Regum Hungariae Conjugiorum & Nato-
„ rum hilaria, nec non juxta redituum
„ suorum equitatem ad Legationes ab illis
„ & ad illos, uti illud ex aliis Literis nris
„ (*nostris*) ipsis in formam Privilegii re-
„ dactis, uberius intelligere poteritis: quam
„ ob rem omnes exactiones, per publi-
„ cam vocem, sub gravissima pena interdi-
„ catis, ita ut si nihilominus forent aliquo

D 2 „ tpre

„ tpre (*tempore*) reperti tales, qui contra-
„ rium facerent, illi eo facto, juxta con-
„ ſvetudinem ipſorum, omnibus bonis ever-
„ tentur; Quoad *alterum* vero, facta per
„ Vos ſine mora generali colluſtratione Fi-
„ delium noſtrorum Siculorum Equites in
„ ſuo ſtatu a majoribus progeneratos in ſe-
„ orſivas tabulas referatis, qui propter
„ permanſuram diſtinctionem Primipili vo-
„ cabuntur, Pedites rurſus in alias tabulas
„ quas nemo Primorum ſuo arbitrio alte-
„ rabit, perpetuam alioquin infamiam in-
„ curſurus; nec ex his vero, niſi Vajvoda-
„ rum noſtrorum Transſilvanorum et Co-
„ mitum Siculorum pro tempore conſtitu-
„ torum, ac in futurum conſtituendorum,
„ nec ex illis, niſi tres terre ſortes & facul-
„ tates habere dignoscantur, dictorum iti-
„ dem Vajvodarum noſtrorum ſcitu, ad ſu-
„ periorem gradum aſcendere valebunt. In
„ his ſecus nullo modo facturi, & tabulas,
„ quas confeceritis, ad nos etiam transmiſ-
„ ſuri. Preſentibus perlectis, exhibentibus re-
„ ſtitutis. Datum in Caſtris noſtris adobſidio-
„ nem fortalitii Modra metatis, feria quin-
„ ta proxima poſt Feſtum conceptionis
„ Beate Marie Virginis, Anno Domini Mil-
„ leſimo Qradringeſimo Septuageſimo Ter-
„ tio, Regnorum vero nror. (*noſtrorum*) An-

„ no

„no Hungariæ Sexto Decimo, Bohemiæ
„ Quinto.

(L.S.)

CAPVT III.

DE MVNIIS & OBLIGATIONIBVS SICVLORVM.

§. XIV.

Natio Siculorum Terram, quam incolit, effuſso largo ſangvine adquiſitam, quia erat ab omni popularium ſuorum communione & mutui auxilii ſpe procul diſsita, non aliter, quam infinitorum ferme laborum moleſtiis, in medio infenſorum ſibi populorum, per tot ſeculorum decurſum, propugnare ac tutari potuit. Neceſse igitur fuit, ut Gens univerſa, ceu tanto oneri ferendo haud multa, junctis unanimiter viribus, tuitioni Patriæ incumberet; nec eſset quispiam, cui curarum laborumque pars, ad conſervandam rem publicam pro vi-

nili supportanda, non obtineret. Mirum proinde videri nequit, Nationem Siculicam, in campo Martis natam, ita armis atque bellis fuisse innutritam, ut totum ferme Genus masculinum *trium Ordinum*, sepositis creberrime, & sexui sequiori concreditis rei domesticæ agrariæque curis, castris identidem inserviret.

1. *Generatim* nunc primum de muneribus Siculorum *trium Ordinum* succincte, & quidem, quoad propinquiora secula, e testimoniis Decretorum Comitialium, quæ vulgo *Articuli Diætales* audiunt, agendum.

§. XV.

Sic adeoque cunctorum in concreto Siculorum, armis gerendis aptorum, munus erat, quidquid belligerandi studia & opera poscebant, alacriter ferre, ita quidem ut:

1. Quoties necessitas exigeret, vel generalis Insurrectio mandaretur, per singula capita seu viritim ad bella iretur: relictis nihilominus sufficientibus ad custodiam Locorum Siculicalium armatis.

2. Ab

2. Ab a. 1555 ad 1597, quinta, ab hoc vero anno aliquamdiu vicesima Gentis pars, ad insurgendum obligaretur. Sed

3. Ex hoc tempore, ad initium labentis seculi, sub continuis per ætates Principum vicissitudinibus, varius adeo fuit militandi modus, ut angustæ hujus Opusculi paginæ capere nequeant.

1. Iam speciatim.

§. XVI.

1. Ad PRIMORES quod adtinet; hi, quoties Primipili & Pixidarii per singula capita insurgebant, non modo viritim, sed prout erant pluribus vel paucioribus Primipilatibus (§. XII. *Lofóség*) atque ita bonis ac hæreditatibus pollentes, tribus, quatuor, quinque *&c.* equis, hoc est, Equitibus, a proportione facultatum suarum, armisque bene instructi, bellis interesse tenebantur: nisi quis eorum, gesto civili aliquo Magistratu, puta, Iudicatu Regio, *cet.* (§. IX.,) vel

Legatione publica, pro lege & consvetudine Gentis suscipienda, abstraheretur.

1. Hanc Primorum insurgendi rationem, & demensam pro eorundem equis solutionem, docet Articulus 3tius a. 1562 mense Junio Segesvárini conditus, cujus sequentia sunt verba: *Az Fö népek-is az ö rendjeknek és állapottyoknak mivolta szerént, ki három lóval, ki négygyel, ki öttel, legyenek készen, jó szerrel; kiknek mi esztendö által, egy egy lora nyóltz nyóltz forintot adatunk. Mikor pedig Országunk szüksége kivánnya, és szolgálatban készek, két két forint bó pénzt adatunk nékiek.*

2. Primores hi, seculo superiore ad particularia bella insurgere recusabant; ideoque a Primipilis & Pyxidariis in curia Principis adcusabantur: quam ob causam *Commissarii* quoque ad rem pervestigandam & componendam in Comitia Provinciæ ad diem 1. Dec. 1670 Albam Juliam condicta fuere ordinati. Rem totam ad eruditionem nostram historicam, Articulus ejusdem Dietæ 24tus, typis chalcographicis mandatus, his ad Literam verbis exprimit: *Székely atyánkfiainak lévén illen bántódási, hogy az Nemessi rend particularis insurrectiokor ennek elötte való idökben székekben fel nem ült de némely helyeken nem kicsin meg-bántodásokat érezvén, egyszer s' mind Privilegiomok ellen-is tapasztalván*

vála lenni, arra erőltetnének, hogy azért Nagyságod azon dolognak meg-visgálására, ha az Tisztek ellen valo panasz méltó è avagy nem, és meg-orvoslására-is Commissáriusul rendelte Betsületes Tanacs Ur biveit, Béldi Pál, Haller Pál, és Nagy Thamás atyánkfiait, Nagyságodnak alázatossan meg-szolgállyuk.

Gyakor Mustrákkal penig azon székely atyánkfiai ne terheltessenek, és az Székeknek határán kivül mustrára menni ne tartozzanak, hanem ha az Nagyságod parantsolattyára.

§. XVII.

2. PRIMIPILI, equis quidem insidentes, & armis idoneis instructi, ad bella progrediebantur (§. X.) postremis tamen temporibus, quoniam numerus Peditum per promotiones §. XII.) erat inminutus, inter Pedites quoque, dum oportebat, militare obstringebantur, hincque *Primipili Pixidarii* vocabantnr.

1. Talem eorum adparatum bellicum docent complurium Primipilarium Privilegiorum, circa medium seculi 17mi emanatorum verba, ad literam sic sonantia: *Ita tamen, ut ipsi* [Primipili,] *haeredesque & posteritates ipsorum universi, bonis equis, frameis, sclopetis longis, pulveribus ac globis sufficientibus bene instru-*

instructi, omnibus bellicis expeditionibus, tam generalibus, quam partialibus. pro necessitate Regni suscipiendis, ad mandata nostra, successorumque nostrorum semper interesse, & si res postulaverit, equis descendere, & more peditum fidelem patriae operam navare debeant, & sint adstricti.

2. Paulo alium eorum adparatum dudum antea fuisse, constantem nempe *equis*, *loricis*, *cassidibus*, *scutis*, & *hastis*, comperimus ex Articulo 3, Comitiorum a. 1562 m. Jun. qui sequentis est tenoris: *Ök-is* [Lófejek] *Lovakkal, pánczéllal, sisakkal, paissal, kopjákkal, hadakozóképen jó móddal készen légyenek mindenkor; ugy hogy minden lófő az ő lófőségégéről, az mi parantsolatunkra, és Országunk szükségérte valamikor kelletĕndenek, egy egy lóval indulhassanak; kik egy Holnapon az ő költségeken éljenek, azután mí nékiek minden Hóra* (Honapra) *segitségül egy egy forintot adatunk.*

3. De Primipilis vero depauperatis & equo destitutis, inter Pedites militare obligatis, atque redeunte ipsorum fortuna in integrum statum Primipilarem restituendis, luculenter nos condocet Lex (*Articulus*) 24. Dietae m. Novembri Anni 1670 celebratae, in haec verba promulgata: *Ugyan Székely Atyánkfiai régi szabadságoknak esmérvén lenni, hogy mikor vitéző rend meg-fogyatkozott, 's lovak*

vok nem vólt, az Gyalog Lófőek között szolgáltak, és üdővel meg-épülvén viszont szabadságokban állott, kellyekben állások. Némely Székekben pedig, nevezet szerént Csikban, az Hámorosok és Eör állók közzé álván; ha mikor Zászló alá viszsza akarnának menni, az Hámoros Tiszt és az Harminczados meg-nem engedik. Azért bocsáttassanak visza, és az Zászló alá vétessenek-bé az ollyanak-is.

§. XVIII.

Præter munia militaria, plebejis etiam quibusdam Obligationibus fuerunt obnoxii, uti sunt: Judicem sive Prætorem Pagi (*Falus Biró*) agere, ubi numerus Plebejorum nimium esset diminutus; cui oneri *Armalistæ* quoque unius Sessionis; (qui *Primores* inter ac *Primipilos* gradum aliqualem habent,) hoc in casu subjacent; captivos porro deportare; expensasque una cum Plebejis, euntibus ad Comitia Primoribus contribuere, & si quæ fuerint alia.

a, Hæc omnia Decretis Comitialibus nituntur. Vid. *Appröb. & Compil. Constit.*

§. XIX

§. XIX.

3. PLEBEJI five PIXIDARII, Pedeftris Militia Nationalis, §. XI. præter arma militaria, plebeja quoque munia, tam §pho XVIII. commemorata obibant, quam infuper viarum publicarum reparationibus incumbebant, campos vetitos atque fementes cuftodiebant, impedimenta militaria currubus vehebant, & quod maximum eft, poft disjunctionem Transfilvaniæ ab Hungaria, tributa etiam, non continuis licet temporibus folvebant, ac folvunt. Præcipua tamen horum quoque obligatio fuit bellica. Unde ne ad pauciorem numerum, cum detrimento communis Patriæ redigerentur, fedulo Principes attendebant.

1. Scilicet, dudum erat lege cautum, quod fi Siculus (agitur de Plebejo) militiæ fe fubtraheret, Dominoque *Directo*, qui ftilo Transfilvanorum *Terreftris* nominatur, femet venderet, inde quidem per Generalem eximeretur; at fi altera rurfus vice idem faceret, morte puniretur. Lex Comitialis, a. 1608. m. Sept. lata, fic rem hanc exprimit: *Jelenti Nagyságod, hogy az Székelység közül fokan az Ország fzolgálatyától magokat* *meg-*

meg;vonván, ſzabad akaratyok ſzerént magokat jobbágyá tették, ki miatt az közönséges dologban fogyatkozás eſik. Tettzett azért, hogy Generalis *Urammal Nagyságod* circ*áltaſsa-meg, és az ból az féle találkozik, foglalya ki az Ura kezéből és* réſtitu*álya* priori ſtatui; *ha pedig máſzor megprobálya, hogy iſmégh jobbágyságra adja magát, halállal büntetteſsék meg.*

§. XX.

Peculiare denique admodum erat, ut a memoria hominum, vi libertatis Siculicæ, quæ nullum admittebat genus tributi pecuniarii, pecuaria illud Primipili juxta ac Plebeji oblatione compenſarent. Nam, 1. Tempore coronationis novo Regi. 2. Occaſione matrimonii ſponſo Regi. 3. Dum Regina maſculum primogenitum peperiſset, aulæ regiæ, ſextum quemque bovem (e quadrimatis & grandioribus) conferebant. Et hæc, hungarice *Ökör ſütés*, latine *Signatura boum*, dici conſveverat: quod bobus ſorte Regi obvenientibus ſtigma fuerit inuſtum.

1. Poſteriorum duarum *Oblationum* meminiſse arbitror Regem Mathiam in Mandati, §. XIII.

§. XIII. *not.* 1. recitati verbis: *Conjugiorum & Natorum hilaria.* Sed hujusmodi Oblata Regibus rarissime alias, tempore vero ardentium & recenter exstinctorum bellorum, Principibus item patriis nunquam facta deprehenduntur. Non *tributa*, non *taxas*, sed *oblata* profecto pronunciamus ex ipsa lege atque Gentis consuetudine: quum Siculi non inviti, non coacti, sed propria sua sponte boves ejusmodi occasionibus dono dederint, juxta citatum proxime, perplurima inter documenta, Mandatum Mathianum. Huc collimant dubio procul verba *Nicolai Olahi*, Metropolitæ Strigoniensis, qui in suo *Attila*, Cap. 18. hæc loquitur: „Tributum nemini, nec Regi, nec aliis pendunt, præterquam quod, quum Rex coronatur Hungariæ, aut uxorem ducit, aut nascitur ei filius, viritim [*si sex habeant*] singulos (n. b.) *conferunt* Regi boves. Verum id quoque non sine magna difficultate plerumque faciunt. Sed *Antonius Bonfinius*, qui in publica Regni Hungarici luce versatus, in aula enim Regis Mathiæ proxime laudati vivebat & scribebat, longe adhuc luculentius perhibere poterat testimonium, verbis sequentibus de Siculorum immunitatibus, ac bobus non ex debito ab ipsis, sed precario in rationem Regum obtinendis, ad finem

„ *Libri*

„*Libri I. Decadis I. Rerum Vngaricarum*, agit:

„Scythuli quoque populi, e Scythis „ingenuis oriundi, quandoquidem adhuc „servitutis ignari sunt, nullaque regi sti- „pendia nunc expendunt, nisi quandoque „domesticatim bovem, & illum quidem non „edicto imperatum, sed precario nomine, „postulante quasi regni necessitate, exora- „tum.„

2. Priores duas commemorat Articulus Diaetalis 4tus de a. 1599 20. Nov., in quo Michaeli Valachiae Transalpinae Wajvodae, & Transsilvaniae tyranno, Status Provinciae metu perculsi, primi generis oblationem concedunt. *Articulus* ille sic habet. *Miérthogy pedig a' Székelységnek szabadságát meg-adta Nagyságod, azoknak régi szabadságok szerént*, a memoria hominum *illyen Törvények vólt, hogy mikoron Fejedelem változott, avagy meg házasodott, minden hat ökörnek egyikét a' Fejedelem számára szedtek kit ök ugyan ökör sütésnek hívtak, mellyet Nagyságod most-is fel-szedessen, Udvarának és Hadának jó részé szükségét Nagyságod vélle meg éri.*

3. Plura hanc in rem dicere possem, e Privilegialibus Literis Michaelis illius pessime memoriae, quas hoc anno dedit Plebejis Sedis

dis Udvarhely, in cujus tabulario originales adſervantur: ſed nunc nec locus, nec tempus ſuppetit. Conf. BENKŐ *Transſilvania* Tom. 1. pag. 428.

CAPVT IV.

DE JVRIBVS, IMMVNITATIBVS, ATQVE PRIVILEGIIS SICVLORVM

§. XXI.

Quum Natio Siculorum, ex præmisſis, ea dignoſcatur, quæ Terram ſuam, Jure belli, multoque cruore, & vetuſtisſimo adeo tempore occupaverit, ut & Regno Regibusque Hungariæ, & Principatu Principibusque Transſilvaniæ longe ſit antiquior; (§. IIV-II.;) occupatam vero, formatis, quibus cum decore ac emolumento reſpublica adminiſtraretur, Ordinibus (§. VIII-XIII,) innumeris curarum myriadibus, ac geſtis muniis gravisſimis (XIV-XIX, propugnaverit & conſervaverit; ſeque demum, ac Terram ſimul ſuam

ſuam liberam, ultro Regibus ac Principibus tradiderit (§. VII.) merito ſane laborum & ſudorum ſuorum fructibus utitur, hoc eſt, præcipuis Juribus atque Libertatibus gaudet; quibus profecto ſub priſcis Hungariæ Regibus amplius, & condigne quidem fruebantur.

1. Immunitates Siculorum hujus ævi, Auctor *Novæ Daciæ*, pag. 5 his non immerito innuit: *Siculi -- -- -- de ſua libertate amplius gloriantur, quam ea fruantur.*

§. XXII.

Siculorum trium Generum (§. VIII.) in univerſum præmium, quod a propriis virtutibus obtinuerunt, nec ab alio quopiam mutuati ſunt, eſt utique ut omnes illi, ad infimum uſque *veri, nati ac privelegiati Nobiles* cenſeantur (§. IV. & VIII. *not.* 1.;) conſequenterque omnibus iis prærogativis, juribus ac libertatibus, quibus ceteri indubii Nobiles Regni Hungariæ & Transſilvaniæ pollent, digniſsime gaudeant.

1. De Juribus & Immunitatibus Nobilium Hungariæ ac Transſilvaniæ, agit univer-

ſe *Decretum Tripartitum* Part. 1. Tit. 9. & P. 2. T. 38. Nos hic carptim & ſpeciatim de Siculorum Nobilitate: præmiſsa *Nicolai Olahi* Archiepiſcopi Strigonienſis, hanc in rem ſententia, quam Cap. 17. ſuæ *Attilæ* ſic expromit: „ Volunt ſe omnes haberi „ ingenuos, utpote, qui ſint veterum Hun„ norum reliquiæ. Nec abs re ea uti cu„ rant libertatis prærogativa. Neminem e„ nim patiuntur inter ſe libertate eſse ſu„ periorem. Minimus eorum eam habet „ inter eos immunitatem, quam maximus.

§. XXIII.

Siculorum adeoque præcipuæ Prærogativæ ſunt,

a. Perſonales.

1. Quod ipſi, niſi citati ſive evocati, ordineque judiciario condemnati fuerint, in eorum perſonis nusquam & per neminem detineri poſsint.

1. Violatur tamen hæc libertas in factis criminalibus, puta: homicidio deliberato; villarum combuſtione; furto & rapina; atque etiam violento adulterio; in quibus honor libertasque Nobilitatis amittitur.

2. Hinc,

2. Hinc, *Lex Consvetudinaria*, num. 36. statuit, hæreditarium Siculum ne in Tabula quidem Wajvodali (adde, *Principali*), extra casum sententiæ mortem inferentis, detineri posse. Verba Legis ad literam sunt: *Az örökös Székely meg-ne tartasstk a' Vajda Urak Tábláján; hanem ha halált érdemlene.*

§. XXIV.

2. Quod nemo Siculorum in præsentiam Wajvodæ, aut Comitis Siculorum (consequenter ævo nostro ad *Tabulam Regiam*, Mandato evocatorio, ut nominantur) evocari queat: sed Causa cujuslibet in Sede competente primum inchoetur, & illinc appelletur.

1. Lex Consvetudinaria, num. 6. est: *Parancsolattal senkit se hivassanak, se Vajda Urak, se Ispán eleibe, hanem kit kit Székin keressenek elöbbször; és a' ki mit nem igazól, az kérdöjével mehessen el*, Orszäg *Törvénye szerént.*

§. XXV.

3. Quod Officia quælibet, Civilium æque ac Bellicarum rerum administrationi admovenda, non extranei san-

gvinis hominibus, ſed hæreditariis Siculis conferrentur.

1. Jus hoc, Siculicæ Nationi ex toto olim proprium, ita ſeculo ſuperiore temperatum eſt, ut Officiales Militiæ Primarios, veluti *Generales* & *Capitaneos*, Princeps ipſe quidem, ſed e ſola Inclita Natione, *Supremos Judices Regios* vero ipſimet Siculi crearent. Vid. *Approb. Part.* 2. *Tit. I. Art.* 5. 6. 7. & *Compil. Conſtit. P.* 2. *T. I. Art*, 1. 2. 4.

2. Debitum huic Juri robur addidit Magnus Leopoldus Auguſtus, Puncto 5. Diplomatis, a. 1691. 4. Dec. Transſilvanis dati, quod ſequentia loquitur: „*In omnibus*, ſive „ad Politiam ſive ad Juſtitiam vel Oeco„nomiam adminiſtrandam neceſſariis offi„ciis, utentur Indigenis Transſilvanis, Hun„garis n. p. Siculis ac Saxonibus nullo ha„bito Religionis respectu, neque exteræ „Nationes, aut quæ Nobiscum ab illis in„ter Exteras & inhabiles dignoscuntur ad „honores & munera, quotiescunque ea va„care contigerit prævalebunt: ſalva tamen „noſtra, cum illorum conſenſu ad recipi„endum in Matriculam commendatione.

§. XXVI.

4. Quod Siculus militans, Transſilvaniæ, communis videlicet cum dua-

bus

bus aliis Nationibus Hereditariæ & Unita (§. Patriæ finibus non aliter, nisi tutandæ ipsius Provinciæ ratio exigat, ad exteras regiones ducatur.

1. Hanc Immunitatem totidem ferme verbis probavit Aug. Leopoldus Imperator, Puncto 15 benignæ *Resolutionis*, Illustri *Petro Alvintzi* de Borberek, Statuum Ablegato, traditæ, cujus hæc est sententia: 15. *Consentit vicissim Sua Majestas clementissime, ut Siculi Transsilvaniæ finibus non educantur nisi Patriæ ipsius tutandæ ratio & necessitas id postularent.*

§. XXVII.

His licet & pluribus Immunitatibus Siculi ab olim a præclaris undique gestis suis præmiati fuerint: quum tamen *Nobilium Hungarorum Homagium* 200 florenos hungaricos (*Decret. Tripart. P.* 1. *T.* 2.) faciat, *Siculorum*, quod miraberis, *Homagia* viginti & quinque florenis compensantur. *Dec. Trip. Part.* 3. *Tit.* 4.

1. Non est, quod miremur, hanc Homagiorum differentiam. Siculi namque, qui salutares suo in gremio leges condendi jure nunquam destituebantur, ut plura alia, sic

 etiam

etiam Homagii valorem, Gentis suæ statui, ut duxere consultius, adcommodarunt.

a. De Homagiis vide, si placet, P. *Joannem Szegedi*, *Tripartiti Juris Ungarici Tyrocinii* Part. 3. Tit. 5. erudite disserentem.

§. XXVIII.

b. Reales.

E Realibus Immunitatibus, quæ scilcet, civilia, judicialia & œconomica spectant jura, sequentes pro specimine sunto.

1. Quod Siculus ne per *notam* quidem *infidelitatis*, ob quam capite plectitur, Bona hæreditaria amittat; sed ad hæredes fratresque ejus deriventur. *Decr. Trip. Part. 3. Tit.* 4.

1. Numero 30. *Legum Consvetudinariarum* Nationis, sic hocce jus dictatur: *Székely ember, örökségét semmiképpen el-nem vesztheti; ha fejét hitetlenségéért elveszténé-is: hanem Attyafiaira marad.* Sed hanc legem a. 1562 in Comitiis Schæsburgensibus (§. XI. sublatam esse non ignoramus.

§. XXIX.

§. XXIX.

2. Quod Hæreditas Siculica *Filios* tantum concernat; *Filiabus* honeste solum e Bonis paternis emaritatis. Si vero solas *Filias* quispiam reliquerit, iisdem hæredium paternum ex integro competat. Et hoc jus *Præfectio Filiarum* dicitur. *Leg. Consvetud.* num. 20.

1. Juris hujus fundamentum est e Militia repetendum. Mares nempe, non Feminæ, agrum Siculicum expugnarunt & propugnarunt.

§. XXX.

3. Quod *Jus Regium*, vi cujus in Bonis sine semine deficientium & notam Infidelitatis incurrentium, Imperans succedit, locum in Hæreditatibus Siculicis non habeat: nisi quis Jus illud spontanea voluntate (*præpostere*) in sua Bona invexerit. Siculo igitur sine Liberis mortuo, Fratres, vel, si nec ii fuerint, Vicini succedunt.

1. *Vid. Appr. Constit.* Part. 3. Tit. 76. & *Artic.* 25. an. 1571. Fest. S. Elisabethæ Claudiopoli pronunciatus.

2. Ne *Publicatio Defectus Seminis*, ut vocatur, locum unquam inter Siculos, contra primigeniam eorum Libertatem, obtineret, Literis sollemnibus cavit Princeps Georgius I. Rákoczi an. 1636 quarum hæc est sententia:

„Nos Georgius Rákoczi, Dei Gratia „ Princeps Transsilvaniæ, Partium Regni „ Hungariæ Dominus, & Siculorum Co„ mes, &c. Memoriæ commendamus te„ nore præsentium significantes, quibus „ expedit, universis. Quod cum sub anni „ proxime evoluti Comitiis Generalibus „ in Civitate nostra Alba Julia in Mense „ Majo celebratis, Spectabilis ac Ma„ gnificus quondam Franciscus Miko de „ Hidvég, tunc Consiliarius ac Cubicu„ larius noster Supremus, Sediumque „ Siculicalium Csik, Gyergyo, Kászon „ Supremus Capitaneus, ac Fidelis no„ ster sincere Dilectus, Generosus Mi„ chaël Thóldalagi de Ertse, Consilia„ rius noster, ac Sedis Siculicalis Ma„ rus Supremus Capitaneus, nominibus „ & in personis Fidelium nostrorum sin„ cere nobis Dilectorum Universorum, „ Generosorum, Egregiorum, Nobili-

„ um

„ um & Agilium, Potiorum, Primipilo-
„ rum, Peditumque Pixidariorum nos-
„ trorum, ubivis in Regno nostro Tran-
„ ſylvaniæ, ſignanter vero in ſeptem Se-
„ dibus Siculicalibus constitutorum &
„ reſidentium, de restituenda antiquis-
„ ſima ipſorum libertate ſubnotanda hu-
„ militer requisiviſsent, postea vero ſub
„ proxima Luſtratione etiam Generali,
„ dictorum univerſorum Dominorum Si-
„ culorum, noviſsime cum in Sede Si-
„ culicali Aranias Luſtrationem conti-
„ nuaremus, nonnulli Fideles Nostri,
„ nomine totius univerſitatis Domino-
„ rum Siculorum, modo præmiſso
„ apud nos inſtitiſsent, benigne inclina-
„ ti, conſiderantes etiam ac in animo
„ nostro revolventes Regum & Princi-
„ pum erga ſuos optime meritos Subdi-
„ tos Benignitatem & Liberalitatem,
„ Subditorum viciſsim erga ſuos Princi-
„ pes præclaram fidem & integritatem,
„ indeque natam inſerviendi & gratifi-
„ candi iisdem alacritatem, vinculo quo-
„ dam propemodum indiſsolubili ita es-
„ ſe connexam, prouti altera ex altera
„ gignatur, foveatur, augescat atque

 „ con-

nostra ex
...gnitas no-
...
...strorum Si-
quia erga nos
intelligimus.
...ncipibus ſuis,
...ſoribus noſtris
...te, nec minori
...laude inſervivis-
...acis Principatus
nobis commiſsi
...eliſsimorum Sub-
... ſalutis amantiſsi-
...cia nobis ſtrenue
...itiſse, ſpem ſa-
...n, in ipſos univer-
...os, & avata ipſo-
...mis laude, & no-
...iſsima liberalitate
...ctos: Ad omnia
...s, præclaræ fidei
... officia, contra o-
...triæ chariſsimæ æ-
...alacriter præſtanda
...ros, nobisque, ac
...us, Legitimis Tran-
ſylva-

„ ſylvaniæ Principibus, summa semper
„ conſtantia & fidelitate adhæſuros eſse.
„ Quorum omnium ob respectum, libe-
„ ralitatisque noſtræ ab ipſis deſideratæ
„ evidentiſsimum sempiternumque teſti-
„ monium, præfatæ Univerſitati Domi-
„ norum Siculorum, eorumque Poſteri-
„ tatibus utriusque Sexus univerſis, e-
„ am Libertatem & Immunitatis præro-
„ gativam in forma perpetui noſtri Pri-
„ vilegii benigne dandam, conceden-
„ dam, donandam conferendamque du-
„ ximus, ut nullo unquam deinceps
„ tempore publicatio Defectus ſeminis
„ quorumcunque sine semine deficienti-
„ um inter eosdem Dominos Siculos
„ inſtitui peragique, sed nec bonorum
„ eorundem deficientium statutio aliqua
„ aut occupatio in rationem Fisci noſtri,
„ & Succeſsorum nostrorum, Legitimo-
„ rum Tranſylvaniæ Principum, fieri
„ poſsit, & peragatur. Sed eorum sine
„ semine deficientium Bona in ſuæ Ge-
„ nerationis utriusque Sexus Homines,
„ more tamen & consvetudine ipsorum
„ antiquiſsimo observato condeſcendant
„ atque devolvantur. Prout prænotatæ
toti

„ Dominorum Siculorum Univerſitati,
„ eorumque Poſteris & Hæredibus utri-
„ usque Sexus univerſis, damus, do-
„ namus, concedimus & conferimus, &
„ Præsentes haſce noſtras Donationales
„ loco perpetui Privilegii ipsis indulge-
„ mus, tam in communi omnibus & ſin-
„ gulis, quam etiam singulis Sedibus
„ Siculicalibus seorſim obſervandas.
„ Quemadmodum haſce etiam præsen-
„ tes Litteras Donationales Privilegia-
„ les univerſis Fidelibus noſtris Domi-
„ nis Siculis in tribus Sedibus Siculica-
„ libus, Sepis, Kézdi & Orbai exiſten-
„ tibus & degentibus, in forma Privile-
„ gii noſtri perpetui extradandas eſse du-
„ ximus. Harum noſtrarum vigore & te-
„ ſtimonio Literarum mediante. Datum
„ in Arce noſtra Szamos-Ujvár, Die
„ trigeſima menſis Ianuarii, Anno Do-
„ mini Milleſimo Sexcenteſimo Trigeſi-
„ mo Sexto.

Georgius Rákoczi. mpr.

(L.S.)

Publicatæ fuerunt hæ Literæ anno 1636 die 6*ta* Februarii, in Pago *Maxa* Sedis Siculi-

calis

lis Kézdi, Congregatione Trium Sedium Siculicalium Sepſi, Kézdi, & Orbai.

§. XXXI.

4. Quod Gens Sicula, tanquam homines bello ſervientes, omnium *Tributorum immunes* vivant; juxta Ferdinandianorum Commiſsariorum *Relationem* (§. VIII. not. 1.) Mathiæ item Regis Privilegium (§. XIII. *not.* 1.) & Punctum 14*tum* Diplomatis Leopoldini, in hæc verba concepti: „Siculi genus Hominum bellicoſiſsimum, ab omni Tributo, Hyber„ norum aut Aeſtivorum moleſtia, a De„ cimis & præſtationibus, ratione Bono„ rum, quæ cum onere inſurgendi poſ„ ſident, velut hactenus, ita in poſte„ rum ſint penitus exemti. E contra, „ pro tuenda Patria propriis impenſis „ militare, obſtricti permaneant, non „ tamen ſubintellectis Ruſticis vel Job„ bagionibus Siculis.

1. Alienum a vero cuipiam videri poſset, dum audit, Siculos tributi obnoxios non fuiſse, niſi verba Diplomatis in medium adlata intercederent: Articuli namque Diætales, qui ſolvenda per Siculos tributa commemorant, frequen-

frequenter deprehenduntur; ac *Approbatæ*, *Compilatae que Constitutiones* etiam idem arguunt. Quid ergo jam respondebimus? Dicimus strictim, Gentem Siculorum triplicis esse Ordinis (§. VIII.) quorum tamen nullus ante avulsionem Transsilvaniæ ab Hungarico Regno fuit tributarius. Verum per disjunctionem ab Hungaria una cum limitibus Provinciæ coarctatis Isabellæ Reginæ, & pupilli Johannis Sigismundi rebus, in hanc Unionis formam Tres Nationes Próvinciales, puta, Hungarica, Siculica, & Saxonica, a. 1544 (non 1545 uthabet *Extractus Simonianus* Articulorum Diætalium) in Comitiis Generalibus ad Festum B. Georgii Martyris Thordam indictis, consenserunt: „Cum „una Nobis omnibus Patria sit, unamque „ab omnibus charitatem illa desideret; ne„cesse est, ut pari studio, & diligentia „causam Patriæ quilibet tuendam suscipi„at, nemoque se ab his, quæ conservati„onem Patriæ respiciunt, subducat: idque „sive defensionem, sive pecuniariam solu„tionem, sive aliquid aliud ejusdem tem„poris conditio postulaverit, deliberatum „est, ut ejusmodi onera patriæ, juxta an„tiquam consvetudinem, & constitutionem „Regni; omnes tres Nationes æqualiter „perferant; cum utilitas, quæ ex conser„vatione Regni esse consvevit, ad omnes „ex æquo pertineat.„

2. Nega-

2. Negari proinde nequit, Contributiones in Terra Siculorum collectas fuisse; sed utrum ab omnibus? & num continuis temporibus? Minime gentium. Tributarii certe fuerunt tertii Ordinis Siculi, i. e. Plebeji; sed nec hi semper, & de jure, verum extraordinariis in Casibus solum sponte. Nam in recitato (*not. b.*) Unionis Articulo, quod per Siculos solus eorum Ordo Plebejus intelligatur, pulcre profecto condiscimus ex Articulo 7mo Comitiorum, a. 1608 d. 3. Mart. Claudiopolim congregatorum, ubi decernitur, Siculos Plebejos in Congregatione Nationis suæ, ad Festum S. Georgii in Udvarhely celebranda per Commissarium Principis requiri, ut secundum dictamen Unionis Nationalis, ceterorum Regnicolarum sortis miserti, opem in ferendo tributo ne subtrahant. Qui dulcius ex ipso fonte rem hauriere avent, hi ipsum Decretum Comitiale sic ex authentico exemplo legere velint: *A' köz Székelséget pedig Nagyságod Fö Embere*, Commissariussa *által*, *találtassa-meg Udvarhelyt*, *holott ež nékik közönséges Gyülések léßzen Szent György nap elött való Hetfön, hogy az Unionak tártása szerint az Orszägnak több részeit meg-szánván, a' kik ebben a' tereh viselésben edgyet értenek, ök-is ebbéli segitségeket meg-ne vonnyák.* Hunc in modum aliæ quoque perplurimæ Conventuum sanctiones, quarum stilo, sub nomine *Siculorum*,

nava-

universam forte primo obtutu Nationem intelligere quispiam posset, de solis utique Plebejis loquuntur.

3. Primorum & verorum Primipilorum a publica Contributione immunitatem clare etiam comperimus ex Actis Comitiorum ad diem 12. Junii 1559 Albam Juliam indictorum; ubi declaratur,

„Quod Siculi, relictis Articulis Thor„densibus, super impositione Taxæ 12000 „florenorum, quam solita consvetudine „præstabant, Primores eorum Inquilinos „proprios sublevarunt, & promiscuam Ple„bem contributione integra flor. 1. dr. 50. „faciente onerarunt; atque ob id ad quere„las Plebis, Statuto Regni, inquisitio ge„neralis inter ipsos decreta est; quæ quia „in Maros & Udvarhely jam peracta fue„rat, nec reliquis Sedibus parceri possit „Interim similes Inquisitiones, nisi ipsimet „causam præbuerint, nullo modo fient. „Statuuntur denique Siculis leges sequentes „loco Privilegii perpetui:

1. „Primores universi, una cum Primi„pilis, illis v. l. qui juxta veras radices „ex avis Atavisque Primipilis descenderunt, „& quorum Majores tempore Divi Ma„thiæ, & aliorum Regum probe militarunt,

ne

„ ne quoque in posterum dicentur; imo „ in antiquis Libertatibus illæsi, Militiæ „ & Belligerationibus serventur, quos Prin- „ cipes certis temporibus perlustrari faci- „ ent, & illorum Militares apparatus per- „ noscent. Decimas tamen Primipili, quas „ olim & Primores Siculi ab iis exigebant, „ Principibus præstent.

2. „ Ad Portas connumerentur solum „ Inquilini, Servi, & promiscua Plebs.

3. „ In Belligerando parabunt se se, „ ut Regnicolæ decreverint, & necessitas „ postulaverit, vel in totum, vel in par- „ tem, quod ex Literis Principum tunc „ cognoscent.

4. „ Oppida, quoniam Contributio- „ nem Excelsæ Portæ præstant, alio one- „ nere premi non possint, sed in ista liber- „ tate conserventur. Reliqua hujus non „ sunt loci.

In his sanctionibus, *Puncto* 1. per *Decimas* Primipilorum, eæ intelliguntur, quas Pri- mipili a vernis suis ac inquilinis, quibus erant non pauci eorum præditi, exigebant, Primo- ribusque Gentis, tanquam debitum pro ge- stis muneribus salarium (Conf. infra §. XXXII. *not.* 2.) administrabant: hæc ta-

men obligatio, uti contra libertatem Nationis invecta, brevi poſt ſublata eſt.

4. Sed cave putes, Plebejos quoque continenter tributo ſubjectos fuiſse. Nam, etſi illi, qui eorum a. 1562 libertate exciderant (§. XI.) ad an. 1599. quo immunitas eis reſtituta eſt, tributum non effugerint: ii tamen, qui ad ſervilem conditionem damnati non fuerant, nec eo temporis intervallo, nec ab a. 1602 ad 1658 contribuerunt.

Verum quidem eſt, quod poſtquam Turca cenſum Transſilvanorum in triplum auxiſset, ſtatuebatur, in Dieta Medienſi d. 20. 8bris 1662 ut Siculus tam Libertinus, quam Subditus, licet id contra Libertinorum immunitatem nobibilitarem fieret, teneantur tamen in extraordinariis contribuere, & qui boves habent quatuor aut plures, thalerum 1. qui boves duos, thal. ½, ſeu unicum florenum, nulla autem pecora habentes quaterni thalerum 1. ſolvant: verum hæc ſuper illos Contributio tamdiu ſolum duret, donec a milite extraneo Patria liberabitur. Articulus Diætalis, vernaculo idiomate conncinatus, ſequens eſt: „*Az Székelységen mind ſzabad és Jobbágy rend, az kinek négy ökre vagy több vagyon, adgyon egy egy Tallért, az kinek két ökre fél Tallért, avagy*

avagy egy forintot, az kinek femmi marhája nints, négy ember egy Tallért. Mivel pedig az Országnak ilyen rendkivül való szükségében és pusztult állapottyában Nemesi Szabadságoknak sérelmivel kénszeríttetnek most an az adózásra lépni, Isten az Idegen Nemzeteket ez hazából ki vivén, adózással ujjabban ne terheltessenek.

5. Recedente e Transsilvania Turcico & similis furfuris milite, aliquot postea interjectis lustris, emanavit a. 1691. 4. Dec. memorabile Diploma Leopoldinum, cujus vigore (§. XXXI. immunes ipsi etiam Plebeji Contributionum declarabantur. Cui licet Diplomati firmiter iidem adhærebant; *aliarum* tamen *Nationum sortem commiserantes, fraterna caritate, e massa totius Tributi in se adsumserunt rh. flor.* 35000; *inclusis etiam, qui sunt in Sedibus Siculicis, Locis Taxalibus. Ex Art. Diæt. a.* 1693. *m. Dec.* -- -- -- --. Ad extremum, bello Rákocziano a. 1711. exstincto, publicataque *Amnestiali Gratia*, Miles omnis Siculus, ad œconomiam colendam dimissus: ac ex eo tempore Primipili juxta & Plebeji, iis etiam Locis quibus Militia Siculica limitanea a. 1764. erecta est, pendunt tributa.

6. Si qua ulla denique difficultas, ex Articulis Diætalibus, de solutis per Siculos Contributionibus, suboriatur; sciat, cui

volupe erit, fuiſse olim quoque non Primoribus modo numeroſos ſed & Primipilis non paucis Subditos (*Jobbágy*) ac Inquilinos (*Sellér*,) qui etiam *Terigenæ*, hung. *Földön lakók* audiebant,) e Comitatibus Hungarorum adductos, vel peregrinis e regionibus admiſsos, cenſibus omni ævo obnoxios; fuiſse item Oppida Taxalia tributaria: quorum penſiones nomine *tributi Siculorum* quandoque venire in comperto eſt. Sunt vero ejusmodi Oppida, *Kézdi-Vásárhelly*, *Sepsi-Szent-György*, *Ilyefalva*, *Bereczk*, *Csik-Szereda*, *Székely-Udvarhely*.

§. XXXII.

5. Quod *Decimas Nonas*que ex agnis, porcellis, anſerum pullis, apum examinibus; *Capetias* ſive gelimas (*Kalangya*) e ſementibus, Imperanti haud præſtent.

1. Primores & Primipili neutiquam, Pyxidarii vero fuerunt aliquantulo ſub tempore, decumani, ut luculenter docent cum alia multa, tum Schæsburgi lata Decreta Comitialia a. 1562. Hinc natus eſt ſtilus Literarum Primipilarium, in quibus creati Primipili ab omni *Decimarum*, *Nonarum*, *Capetiarum*, & *Datiarum* penſione eximuntur. Decimæ agnorum in Conditionibus Principis Gabrielis Bethlen ſunt interdictæ.

2. Tri-

2. Tributa, Decimæ, Nonæ, Capetiæque Subditorum & Inquilinorum, quæ tamen non ſemper exigebantur, cedebant Primoribus, veluti in ſolutionem: quum hi, ſine penſione Imperantis, Magiſtratum gerere, Legationes obire, in Comitiis comparere, &c. conſveti fuiſsent.

§. XXXIII.

6. Quod omnibus proventibus, intra terminos territoriorum ſuorum procreatis, quorum Sal præcipuum eſt, liberam fruendi habeant poteſtatem, inſuper venatus, piſcatus, educilli, *&c.*, jure gaudeant.

1. Ex Decreto Comitiali a. 1562 conſtat luculentiſsime Fodinas Salis antea in terra Siculorum nunquam ad Cameram Imperantis pertinuiſse. Conſtat porro ex Articulis Dietalibus, Primoribus ac Primipilis, abinde quoque, ad initium labentis ſeculi, Sal e fodinis gratis conceſsum.

§. XXXIV.

Hæc & alia Jura ac Immunitates atque Leges quo ſanctius cuſtodirentur, tres Cautiones in rebus Siculorum ab

antiquo locum invenifse deprehenduntur. 1.) Ut causæ, in facto hæreditatum, ultra valorem trium florenorum inter eos suscitatæ (servatis appellationibus solitis) in curiam Regiam, pro evidentiori discufsione transmitti consveverint, *Decr. Trip. Part. 3. Tit. 4.* 2) Ut sancitum fuerit, ne causæ Siculorum coram solo judicio Militari, sed Capitaneo simul ac Judice Regio tractarentur. Vid. *Art. Diæt. an.* 1607. 8. *Febr.* 3. Ut demum, sub Principibus Transfilvaniæ res Siculorum five bellicæ, five civiles nullam vel minimam mutationem privatim, sed in Comitiis publicis, subirent; uti hoc per omnia pafsim Comitiorum Decreta elucet.

COROLLARIA.

I.

Natio Siculica, in Terra sua, quam jure belli, obtinuit, Regibus & Regno Hungariæ est antiquior: ergo Nobilitatem suam, Juraque Nationalia non aliunde, quam a propriis virtutibus bellicis comparavit §. I. - VI. XXII.

II.

Fundato in Hungaria & Transfilvania Popularium Regno non acte, sed

ſponte ſe adnexuit: ergo Immunitates omnes Juraque avita merito ſibi loco relicta ſunt. §. VII.

III.

Hæc Natio ſeorſim ab aliis Populis Terram ſuam per aliquot ſeculorum decurſum poſsedit ac tuita eſt; quare etiam Gentiles Officiales, tam Militares, quam Provinciales habuit: ergo ſequuturis etiam ſeculis, merito Gentis ſuæ & ſangvinis proprii Moderatoribus committetur. §. VI. XXV.

IV.

Respublica Siculorum, ita per longum illud temporis ſpatium, inter infenſas ſibi Gentes, ſtatione ſua perduravit, ut ex interioribus finibus Terram ſuam propugnaret: merito ergo, & ex pacto cum Imperantibus jure, intra ac ad limites Patriæ tutandos Miles Siculus reſervari intelligitur. §. XIV.-XIX. XXVI.

V.

Effuso ſangvine ſubactam Terram, ſangvine itidem & armis, Nobilis Natio tuita eſt; atque igitur tributorum debuit eſse, fuitque immunis: ergo juſte Imperantes

